

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาครั้งนี้ได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยลำดับ ดังนี้

1. หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546
 - 1.1 เป้าหมาย
 - 1.1 ปรัชญาการศึกษาปฐมวัย
 - 1.2 หลักการ
 - 1.3 มาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์
 - 1.5 คุณลักษณะตามวัย
 - 1.6 การจัดประสบการณ์
2. พัฒนาการด้านอารมณ์ - จิตใจและด้านสังคมของเด็กปฐมวัย (อายุ 5-6 ปี)
 - 2.1 พัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจ
 - 2.2 พัฒนาการด้านสังคม
3. พฤติกรรมที่เป็นคุณลักษณะตามวัยของเด็กปฐมวัย
4. แนวทางการส่งเสริมคุณลักษณะตามวัยแก่เด็กปฐมวัย
5. บทบาทและหน้าที่ของครูในการส่งเสริมคุณลักษณะตามวัยให้แก่เด็กปฐมวัย
6. เกมและการเล่นที่มีผลต่อพัฒนาการด้านอารมณ์-จิตใจและสังคมของเด็กปฐมวัย
7. การละเล่นพื้นบ้าน
 - 7.1 ความหมายของการละเล่นพื้นบ้าน
 - 7.2 ความเป็นมาของการละเล่นพื้นบ้าน
 - 7.3 ความสำคัญของการละเล่นพื้นบ้าน
 - 7.4 ประเภทและลักษณะของการละเล่นพื้นบ้าน
 - 7.5 คุณค่าของการละเล่นพื้นบ้าน
8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 8.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 8.2 งานวิจัยต่างประเทศ

การจัดการศึกษาในระดับปฐมวัย แม้ว่าจะเป็นเพียงการเตรียมความพร้อมสำหรับเด็กก่อนวัยเรียน ครูและผู้เกี่ยวข้องกับการศึกษา จำเป็นต้องมีการกำหนดหลักสูตร เพื่อใช้เป็นกรอบนำทางในการจัดประสบการณ์เรียนรู้ เช่นเดียวกับการจัดการศึกษาในระดับชั้นอื่น ๆ ทั้งนี้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดแนวทางสำหรับเป็นคู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 เพื่อให้โรงเรียนหรือสถานศึกษาได้นำไปใช้เป็นเกณฑ์ในการกำหนดหลักสูตรของสถานศึกษาซึ่งมีสาระ และมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของหลักสูตรไว้เป็นแนวทางร่วมกัน โดยส่วนใหญ่สถานศึกษาที่จัดการศึกษาระดับปฐมวัยต่างนำมาใช้เป็นคู่มือในการจัดการศึกษา

1. หลักสูตรการศึกษาระดับปฐมวัยพุทธศักราช 2546

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 พัฒนาขึ้นมาโดยอาศัยแนวคิด 4 ประการ คือ

1. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาเด็ก
2. แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้
3. แนวคิดเกี่ยวกับการเล่นของเด็ก
4. แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมและสังคม

สืบเนื่องมาจากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ผูกกับแนวคิด 4 ประการดังกล่าวข้างต้น ทำให้หลักสูตรปฐมวัย กำหนดปรัชญาการศึกษาให้สถานศึกษาหรือสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยได้ทราบถึง แนวคิด หลักการพัฒนาเด็กปฐมวัย 3 – 5 ปีไว้ ทั้งนี้ผู้รับผิดชอบจะต้องดำเนินการ และนำไปสู่การปฏิบัติเพื่อให้เด็กปฐมวัย มีมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามที่กำหนดในจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ซึ่งประกอบด้วย

1.1 เป้าหมาย

- 1.1.1 เด็กทุกคนมีพัฒนาการทั้ง 4 ด้านเหมาะสมกับวัย
- 1.1.2 เด็กทุกคนมีสุขภาพร่างกายเจริญเติบโตตามวัย และมีสุขนิสัยที่ดี
- 1.1.3 เด็กทุกคนมีคุณธรรม จริยธรรม มีความศรัทธาในชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ เห็นคุณค่า ชื่นชมในศิลปะ วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น
- 1.1.4 เด็กทุกคนมีนิสัยรักธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

1.1.5 ครูทุกคนมีความรู้ความสามารถ ในการใช้เทคนิควิธีการจัดกิจกรรมที่ หลากหลาย

1.1.6 โรงเรียนมีสภาพแวดล้อม อาคารเรียน สื่อวัสดุอุปกรณ์ที่เอื้อต่อการจัด กิจกรรมการเรียนรู้

1.2 ปรัชญาการศึกษาปฐมวัย

การศึกษาปฐมวัยเป็นการพัฒนาเด็กตั้งแต่แรกเกิด – 5 ปี บนพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดู และการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ ที่สนองต่อธรรมชาติและพัฒนาการของเด็กแต่ละคนตาม ศักยภาพ ภายใต้บริบทสังคม – วัฒนธรรม ที่เด็กอาศัยอยู่ด้วยความรักเอื้ออาทร และความเข้าใจ ของทุกคน เพื่อสร้างรากฐานคุณภาพชีวิตให้เด็กพัฒนาไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เกิด คุณค่าต่อตนเองและสังคม

1.3 หลักการ

เด็กทุกคนมีสิทธิที่จะ ได้รับการอบรมเลี้ยงดูและส่งเสริมพัฒนาการตลอดจนการเรียนรู้ อย่างเหมาะสม ด้วยปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเด็กกับพ่อแม่ เด็กกับผู้เลี้ยงดู หรือบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถในการอบรมเลี้ยงดู และให้การศึกษาเด็กปฐมวัยเพื่อให้เด็ก ได้มีโอกาสพัฒนา ตนเองตามลำดับขั้นของพัฒนาการทุกด้าน อย่างสมดุลและเต็มตามศักยภาพ โดยกำหนด หลักการ ดังนี้

1.3.1 การสร้างหลักสูตรที่เหมาะสม โดยพิจารณาจากวัยและประสบการณ์ของเด็ก เพื่อส่งเสริมพัฒนาการทุกด้านทั้ง ด้านร่างกาย อารมณ์- จิตใจ และด้านสังคม

1.3.2 การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก

1.3.3 จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ และพัฒนาการที่ครอบคลุมเด็ก ปฐมวัย โดยการมี ส่วนร่วมทั้งสองฝ่าย ผู้สอนจะเป็นเพียงผู้ชี้แนะ สนับสนุนและเรียนรู้ ร่วมกันกับเด็ก

1.3.4 การบูรณาการการเรียนรู้ ยึดหลักการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาที่เน้นเด็ก เป็นสำคัญ โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และ วิถีชีวิตของเด็กตามบริบทของชุมชน สังคมและวัฒนธรรมไทย

1.3.5 การประเมินพัฒนาการ การเรียนรู้ของเด็ก ใช้การสังเกต พัฒนาการเด็กโดย องค์กรร่วม ผ่านการเล่นและกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัย

1.3.6 ความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับครอบครัวของเด็ก จัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้สามารถดำรงชีวิตประจำวันได้อย่างมีคุณภาพและมีความสุข ประสานความร่วมมือระหว่างครอบครัว ชุมชน และสถานศึกษาในการพัฒนาเด็ก

1.4 มาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยสำหรับเด็กอายุ 3 - 5 ปี มุ่งให้เด็กมีพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ที่เหมาะสมกับวัย ความสามารถและความแตกต่างระหว่างบุคคล ทางโรงเรียนจึงกำหนดจุดหมายซึ่งถือเป็นมาตรฐานให้เด็กเกิดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ดังนี้

มาตรฐานที่ 1 ร่างกายเจริญเติบโตตามวัย และมีสุขนิสัยที่ดี

มาตรฐานที่ 2 กล้ามเนื้อใหญ่ และกล้ามเนื้อเล็กแข็งแรง ใช้ได้อย่างคล่องแคล่วและประสาน สัมพันธ์กัน

มาตรฐานที่ 3 มีสุขภาพจิตดี และ มีความสุข

มาตรฐานที่ 4 มีคุณธรรม จริยธรรม และมีจิตใจที่ดีงาม

มาตรฐานที่ 5 ชื่นชมและแสดงออกทางศิลปะ ดนตรี การเคลื่อนไหว และ รักการออกกำลังกาย

มาตรฐานที่ 6 ช่วยเหลือตนเองได้เหมาะสมกับวัย

มาตรฐานที่ 7 รักธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และ ความเป็นไทย

มาตรฐานที่ 8 อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขและปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

มาตรฐานที่ 9 ใช้ภาษาสื่อสารได้เหมาะสมกับวัย

มาตรฐานที่ 10 มีความสามารถในการคิดและการแก้ปัญหาได้เหมาะสมกับวัย

มาตรฐานที่ 11 มีจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์

มาตรฐานที่ 12 มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ และมีทักษะในการแสวงหาความรู้

1.5 คุณลักษณะตามวัย

เด็กอายุ 5-6 ปี

พัฒนาการด้านร่างกาย

1. กล้ามเนื้อใหญ่ เช่น
 - 1) กระโดดขาเดียวไปข้างหน้าอย่างต่อเนื่องได้หรือ
 - 2) รับลูกบอลที่กระดอนขึ้นจากพื้นได้ด้วยมือทั้งสอง
 - 3) เดินขึ้น ลงบันไดสลับท้ำได้อย่างคล่องแคล่ว
2. กล้ามเนื้อเล็ก เช่น
 - 1) เขียนรูปสามเหลี่ยมตามแบบได้
 - 2) ตัดกระดาษตามแนวเส้นโค้งที่กำหนด
 - 3) ตีคกระดุม ผูกเชือกกรองเท้า
3. สุขภาพอนามัย เช่น
 - 1) ยึดตัว คล่องแคล่ว
 - 2) ร่างกายแข็งแรง สมบูรณ์ มีน้ำหนักส่วนสูงตาม

เกณฑ์

- 3) มีรอบอกและเส้นรอบศีรษะตามเกณฑ์

พัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจ

1. แสดงออกทางอารมณ์ได้สอดคล้องกับสถานการณ์อย่างเหมาะสม
2. แสดงความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น
3. มีคุณธรรมและจริยธรรม ยึดตนเองเป็นศูนย์กลางน้อยลง

พัฒนาการด้านสังคม

1. การช่วยเหลือตนเอง (ปฏิบัติกิจวัตรประจำวันได้ด้วยตนเอง)
2. การอยู่ร่วมกับผู้อื่นและการมีคุณธรรมจริยธรรม
3. การอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

พัฒนาการด้านสติปัญญา

1. บอกความแตกต่างของกลิ่น สี เสียง รส รูปร่าง จำแนก และจัดหมวดหมู่สิ่งของได้
2. บอกชื่อ นามสกุล และอายุของตนเองได้
3. พยายามหาวิธีแก้ปัญหาด้วยตนเอง
4. สนทนาโต้ตอบ / เล่าเป็นเรื่องราวได้
5. สร้างผลงานตามความคิดของตนเอง โดยมีรายละเอียดเพิ่มขึ้นและแปลกใหม่
6. รู้จักใช้คำถาม “ทำไม” “อย่างไร”
7. เริ่มเข้าใจสิ่งที่เป็นนามธรรม

8. นับปากเปล่าได้ถึง 20

ระยะเวลาเรียน

โรงเรียนใช้เวลาในการจัดประสบการณ์ให้กับเด็ก 1–2 ปีการศึกษา โดยประมาณ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับอายุของเด็กที่เริ่มเข้าสถานศึกษา โดยแบ่งเป็น 2 ระดับชั้น คือ

อนุบาลปีที่ 1 อายุ 4 ปี

อนุบาลปีที่ 2 อายุ 5 ปี

1.6 การจัดประสบการณ์

สาระการเรียนรู้

สาระการเรียนรู้ใช้เป็นส่วนกลางในการจัดกิจกรรมให้กับเด็ก เพื่อส่งเสริมพัฒนาการทุกด้าน ทั้งด้านร่างกาย ด้านอารมณ์ - จิตใจ ด้านสังคมและด้านสติปัญญา ซึ่งจำเป็นต่อการพัฒนาเด็กให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งนี้สาระการเรียนรู้ทางโรงเรียนได้กำหนดไว้เป็น 2 ส่วน ดังนี้

ประสบการณ์สำคัญ

เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการพัฒนาเด็กทางด้านร่างกาย อารมณ์ - จิตใจ สังคม และ สติปัญญาช่วยให้เด็กเกิดทักษะที่สำคัญ สำหรับการสร้างองค์ความรู้ โดยให้เด็กได้มีปฏิสัมพันธ์กับวัตถุ สิ่งของ บุคคลต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัว รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมไปพร้อมกันด้วย ประสบการณ์สำคัญ มีดังนี้

1. ประสบการณ์สำคัญที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย ได้แก่

1.1 การทรงตัวและการประสานสัมพันธ์ของกล้ามเนื้อใหญ่

1.1.1 การเคลื่อนไหวอยู่กับที่และการเคลื่อนไหวเคลื่อนที่

1.1.2 การเคลื่อนไหวพร้อมวัสดุอุปกรณ์

1.1.3 การเล่นเครื่องเล่นสนาม

1.2 การประสานสัมพันธ์ของกล้ามเนื้อเล็ก

1.2.1 การเล่นเครื่องเล่นสัมผัส

1.2.2 การเขียนภาพและการเล่นกับสี

1.2.3 การปั้นและประดิษฐ์สิ่งต่าง ๆ ด้วยดินเหนียว ดินน้ำมัน แป้งไม้

เศษวัสดุ ฯลฯ

1.2.4 การต่อของ บรรจุ เท และแยกชิ้นส่วน

1.3 การรักษาสุขภาพ

1.3.1 การปฏิบัติตนตามสุขอนามัย

1.4 การรักษาความปลอดภัย

1.4.1 การรักษาความปลอดภัยของตนเองและผู้อื่นเป็นกิจวัตรประจำวัน

2. ประสพการณ์สำคัญที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์ - จิตใจ ได้แก่

2.1 คนตรี

2.1.1 การแสดงปฏิกิริยาโต้ตอบเสียงคนตรี

2.1.2 การเล่นเครื่องดนตรีง่าย ๆ เช่น เครื่องดนตรีประเภทเคาะ ประเภทตี ฯลฯ

2.1.3 การร้องเพลง

2.2 สุนทรียภาพ

2.2.1 การชื่นชมและสร้างสรรค์สิ่งสวยงาม

2.2.2 การแสดงออกอย่างสนุกสนานกับเรื่องตลก ขำขัน และเรื่องราว/เหตุการณ์

สนุกสนานต่าง ๆ

2.3 การเล่น

2.3.1 การเล่นอิสระ

2.3.2 การเล่นรายบุคคล การเล่นเป็นกลุ่ม

2.3.3 การเล่นในห้องเรียนและนอกห้องเรียน

2.4 คุณธรรม จริยธรรม

2.4.1 การปฏิบัติตนตามหลักศาสนาที่นับถือ

3. ประสพการณ์สำคัญที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านสังคม ได้แก่

3.1 การเรียนรู้ทางสังคม

3.2 การปฏิบัติกิจวัตรประจำวันของตนเอง

3.3 การเล่นและการทำงานร่วมกับผู้อื่น

3.4 การวางแผน ตัดสินใจเลือก และลงมือปฏิบัติ

3.5 การมีโอกาสดำเนินชีวิต ความรู้สึก ความสนใจ และความต้องการของ

ตนเองและผู้อื่น

3.6 การมีประสบการณ์ในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและเคารพความคิดเห็นของผู้อื่น

3.7 การแก้ปัญหาในการเล่น

3.8 การมีประสบการณ์ทางวัฒนธรรมท้องถิ่นและความเป็นไทย

4. ประสบการณ์สำคัญที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา ได้แก่

4.1 การคิด

4.1.1 การรู้จักสิ่งต่าง ๆ ด้วยการมอง ฟัง สัมผัส ชิมรส และดมกลิ่น

4.1.2 การเลียนแบบการกระทำและเสียงต่าง ๆ

4.1.3 การเชื่อมโยงภาพ ภาพถ่ายและรูปแบบต่าง ๆ กับสิ่งของหรือ

สถานที่จริง

4.1.4 การรับรู้ และแสดงความรู้สึกผ่านสื่อ วัสดุ ของเล่น และผลงาน

4.1.5 การแสดงความคิดสร้างสรรค์ผ่านสื่อ วัสดุ ต่าง ๆ

4.2 การใช้ภาษา

4.2.1 การแสดงความรู้สึกด้วยคำพูด

4.2.2 การพูดกับผู้อื่นเกี่ยวกับประสบการณ์ของตนเอง หรือเล่าเรื่องราว

เกี่ยวกับตนเอง

4.2.3 การอธิบายเกี่ยวกับสิ่งของ เหตุการณ์ และความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง

4.2.4 การฟังเรื่องราวนิทาน คำคล้องจอง คำกลอน

4.2.5 การเขียนในหลายรูปแบบผ่านประสบการณ์ที่สื่อความหมายต่อเด็ก

4.2.6 เขียนภาพ เขียน ชิด เขียน เขียนคล้ายตัวอักษร เขียนเหมือนสัญลักษณ์

เขียนชื่อตนเอง

4.2.7 การอ่านในหลายรูปแบบ ผ่านประสบการณ์ที่สื่อความหมายต่อ

เด็กอ่านภาพหรือสัญลักษณ์จากหนังสือนิทาน/เรื่องราวที่สนใจ

4.3 การสังเกต การจำแนก และการเปรียบเทียบ

4.3.1 การสำรวจและอธิบายความเหมือน ความต่างของสิ่งต่าง ๆ

4.3.2 การจับคู่ การจำแนก และการจัดกลุ่ม

4.3.3 การเปรียบเทียบ เช่น ยาว / สั้น ขรุขระ / เรียบ ฯลฯ

4.3.4 การเรียงลำดับสิ่งต่าง ๆ

4.3.5 การคาดคะเนสิ่งต่าง ๆ

- 4.3.6 การตั้งสมมติฐาน
- 4.3.7 การทดลองสิ่งต่าง ๆ
- 4.3.8 การสืบค้นข้อมูล
- 4.3.9 การใช้หรืออธิบายสิ่งต่าง ๆ ด้วยวิธีการที่หลากหลาย

4.4 จำนวน

- 4.4.1 การเปรียบเทียบจำนวน มากกว่า น้อยกว่า เท่ากัน
- 4.4.2 การนับสิ่งต่าง ๆ
- 4.4.3 การจับคู่หนึ่งต่อหนึ่ง
- 4.4.4 การมีประสบการณ์กับจำนวนหรือปริมาณที่เพิ่มขึ้นหรือลดลง

4.5 มิติสัมพันธ์ (พื้นที่ / ระยะ)

- 4.5.1 การต่อเข้าด้วยกัน การแยกออก การบรรจุและการเทออก
- 4.5.2 การสังเกตสิ่งต่าง ๆ และสถานที่จากมุมมองที่ต่าง ๆ กัน
- 4.5.3 การมีประสบการณ์และการอธิบายในเรื่องตำแหน่งสิ่งต่าง ๆ

สัมพันธ์

- 4.5.4 การมีประสบการณ์และการอธิบายในเรื่องทิศทางการเคลื่อนที่

ของคนและสิ่งต่าง ๆ

- 4.5.5 การสื่อความหมายของมิติสัมพันธ์ด้วยภาพวาด ภาพถ่าย และ

รูปภาพ

4.6 เวลา

- 4.6.1 การเริ่มต้นและการหยุดการกระทำโดยสัญญาณ

4.6.2 การมีประสบการณ์และเปรียบเทียบเวลา เช่น ตอนเช้า ตอนเย็น
เมื่อวานนี้ พรุ่งนี้ ฯลฯ

- 4.6.3 การมีประสบการณ์และการเรียงลำดับเหตุการณ์ต่าง ๆ

- 4.6.4 การสังเกตความเปลี่ยนแปลงของฤดูกาล

สาระที่ควรเรียนรู้

สาระที่ควรเรียนรู้ เป็นเรื่องราวรอบตัวเด็ก ที่นำมาเป็นสื่อในการจัดกิจกรรมให้เด็กเกิดการเรียนรู้ ไม่เน้นการท่องจำเนื้อหา ผู้สอนสามารถกำหนดรายละเอียดขึ้นเองให้สอดคล้องกับวัย ความต้องการ และความสนใจของเด็ก โดยให้เด็กได้เรียนรู้ผ่านประสบการณ์

สำคัญที่ระบุไว้ข้างต้น ทั้งนี้อาจยืดหยุ่นเนื้อหาได้ โดยคำนึงถึงประสบการณ์และสิ่งแวดล้อมในชีวิตจริงของเด็ก สาระที่เด็กอายุ 3 - 5 ปี ควรเรียนรู้ มีดังนี้

1. เรื่องราวเกี่ยวกับตัวเด็ก เด็กควรรู้จักชื่อ นามสกุล รูปร่าง หน้าตา รู้จักอวัยวะต่าง ๆ วิธีระมัดระวังร่างกายให้สะอาดปลอดภัย เรียนรู้ที่จะเล่นและทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเองคนเดียวหรือกับผู้อื่น ตลอดจนเรียนรู้ที่จะแสดงความคิดเห็น ความรู้สึกและแสดงมารยาทที่ดี

2. เรื่องราวเกี่ยวกับบุคคลและสถานที่แวดล้อมเด็ก เด็กควรมีโอกาสรู้จักและรับรู้เรื่องราวเกี่ยวกับครอบครัว สถานศึกษา ชุมชนรวมทั้งบุคคลต่าง ๆ ที่เด็กต้องเกี่ยวข้อง หรือมีโอกาสใกล้ชิดและมีปฏิสัมพันธ์ในชีวิตประจำวัน

3. ธรรมชาติรอบตัว เด็กควรจะได้เรียนรู้ สิ่งมีชีวิต สิ่งไม่มีชีวิต รวมทั้งความเปลี่ยนแปลงของโลกที่แวดล้อมเด็ก ตามธรรมชาติ เช่น ฤดูกาล กลางวัน กลางคืน

4. สิ่งต่าง ๆ รอบตัวเด็ก เด็กควรจะได้รู้จักสี ขนาด รูปร่าง รูปทรง น้ำหนัก ผิวสัมผัสของสิ่งต่าง ๆ รอบตัว สิ่งของเครื่องใช้ ยานพาหนะ และการสื่อสารต่าง ๆ ที่ใช้อยู่ในชีวิตประจำวัน

2. พัฒนาการด้านอารมณ์- จิตใจและด้านสังคมของเด็กปฐมวัย อายุ 5 – 6 ปี

2.1 พัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2532 : 5) กล่าวถึง พัฒนาการทางด้านอารมณ์ของเด็กจากการที่เด็กได้เล่นเครื่องเล่นสนาม จะช่วยพัฒนาด้านอารมณ์ ดังนี้

1. รู้จักตนเอง
2. รู้จักชมเชยผู้อื่น
3. การเล่นที่ประสบความสำเร็จ ช่วยให้เด็กเกิดความมั่นใจในตนเอง
4. รับรู้ความรู้สึกและอารมณ์ขัดแย้งของตนเอง
5. ควบคุมความก้าวร้าวและอารมณ์ขัดแย้งของตนเอง
6. รู้จักกล่าวคำ ขอบคุณ ขอโทษ
7. เด็กสามารถคิดค้นวิธีเล่นด้วยตนเอง เป็นการท้าทายความสามารถและสร้างความสนใจของเด็ก ทำให้เด็กเกิดความเป็นอิสระ

8. เป็นการระบายอารมณ์และช่วยผ่อนคลายอารมณ์ที่ขัดแย้งกันของเด็กเป็นอย่างไร

9. ช่วยทำให้เด็กเกิดความสุขสนุกสนาน เพลิดเพลิน มีสุขภาพที่ดี

นภเนตร ธรรมบวร (2544 : 2) กล่าวว่า พัฒนาการด้านอารมณ์รวมหมายถึง กระบวนการด้านจิตใจ ความคิดและพฤติกรรม การแสดงออกต่างๆของเด็ก อารมณ์ของมนุษย์ เราช่วยให้มนุษย์คิดและตัดสินใจตอบสนองต่อสิ่งแวดล้อมรอบตัว

จากการศึกษาพัฒนาการทางอารมณ์ ของเด็กวัยนี้พบว่า เป็นวัยที่มีความอยากรู้อยากลอง เริ่มรู้จักใช้เหตุผล เพื่อที่จะเข้าสู่สภาพแวดล้อมรอบตัวแต่ยังมีปัญหาในเรื่องการปรับตัว เช่น ยังมีความเอาแต่ใจตัวเองมีความคือร้อนมีความริษยาเมื่อสูญเสียที่ตนรัก ความก้าวร้าว ฉะนั้นเด็กวัยนี้จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งที่บุคคลที่อยู่รอบข้างจะช่วยส่งเสริมและพัฒนาความพร้อมทางอารมณ์ของเด็กที่อยู่ในวฤติภาวะตามวัยที่ถูกต้องเหมาะสม

ศรีเรือน แก้วกังวาล (2545 : 9) กล่าวว่าระยะวัยเด็กตอนต้น (อายุ 2 ปีครึ่งถึง 6 ปี) เป็นเด็กหุนหิงง่ายเอาแต่ใจตัวเอง เป็นคนเจ้าอารมณ์ และมีความอยากรู้อยากทดลองให้เข้าใจสภาพแวดล้อม ซึ่งอารมณ์ของวัยเด็กตอนต้นนี้ประกอบด้วย

1. อารมณ์โกรธ เป็นอารมณ์ที่เป็นธรรมชาติของเด็กวัยนี้เนื่องจากเอาแต่ตัวเองไม่ค่อยคำนึงใคร
2. อารมณ์อวดคือดีคือ เป็นอารมณ์ที่เกิดขึ้นมาพร้อมกับอารมณ์โกรธ ความคือร้อนสืบเนื่องมาจากความต้องการสิ่งต่าง ๆ ด้วยตัวเองเพื่อฝึกฝนทักษะใหม่ ๆ
3. อารมณ์อยากรู้อยากเห็น เด็กวัยนี้เป็นวัยช่างซักเป็นลักษณะเด่นของเด็กเพราะเริ่มเรียนรู้จักใช้เหตุผลเริ่มมีความต้องการเป็นตัวของตัวเองของตัวช่างตั้งคำถามซึ่งผู้ใหญ่ ควรจะต้องตอบคำถามของเด็กอย่างเอาใจใส่เพราะจะทำให้เด็กพัฒนาในเรื่องการใช้เหตุผล
4. อารมณ์ก้าวร้าว อันเป็นผลมาจากความเกรงเกรียง กดดัน เมื่อเด็กอายุ 4-6 ปี จะแสดงความก้าวร้าวออกมาโดยการใช้คำพูดมากกว่าใช้กำลังต่อสู้ อารมณ์ก้าวร้าวเกิดขึ้นกับมนุษย์ทั่วไปบางครั้งแสดงออกมาเพื่อป้องกันตัวเอง ฉะนั้นเด็กวัยนี้ เด็กควรได้รับการแนะนำให้รู้จักการแสดงอารมณ์ก้าวร้าวออกมาในลักษณะที่สังคมยอมรับเช่นการเล่นแข่งขัน โดยออกกำลังกายดีกว่าเก็บกดอารมณ์
5. อารมณ์อิจฉาริษยา เป็นอารมณ์ที่เกิดขึ้นเนื่องจากคนรู้ว่ากำลังจะสูญเสียสิ่งที่ตนรักหรือสมบัติของคนให้แก่คนอื่นเช่น อิจฉาน้องอิจฉาพ่อ เพราะการอยู่ใกล้ชิดแม่ทำให้ฝังใจว่าตนเป็นเจ้าของแม่ ความอิจฉาบุคคลในบ้านจะลดน้อยลงเมื่อเด็กเริ่มมีชีวิตรอบบ้าน และได้ติดต่อสัมผัสกับผู้อื่นมากขึ้น

6. อารมณ์หวาดกลัว ระยะเวลาที่เด็กจะกลัวสิ่งที่น่ากลัวและสมควรกลัวมากกว่าวัยทารก เพราะรู้จักใช้เหตุผลสิ่งเร้าที่ทำให้เด็กกลัวเพิ่มมากขึ้น

7. อารมณ์หรรษา เด็กที่มีอารมณ์ชนิดนี้มากคือ เด็กที่ประสบความสำเร็จในการเป็นตัวของตัวเองได้อย่างสมใจ สามารถแสดงสมรรถภาพการใช้ทักษะกล้ามเนื้อและประสาทสัมผัสเต็มที่และจากการที่เด็กได้สร้างสัมพันธ์ภาพกับผู้ใหญ่ในบ้านได้อย่างน่าพอใจ

2.2 พัฒนาการทางด้านสังคม

จิตรา ชนะกุล (2539 : 8) ได้ให้ความหมายของพัฒนาการทางสังคมไว้ว่า พัฒนาการทางสังคม หมายถึง ความสามารถในการปฏิบัติตนตามบทบาทหน้าที่ และแบบแผนที่สังคมยอมรับ โดยมีความรู้สึกว่าคุณมีส่วนร่วมในสังคมนั้นด้วย

ชมพู ชูตินันทกุล (2539 : 287) ได้ให้ความหมายของพัฒนาการทางสังคมไว้ว่า คือ ปฏิกริยาสนองตอบของบุคคลที่มีต่อกัน 2 คนขึ้นไป โดยขึ้นอยู่กับความสามารถของพัฒนาการทางด้านจิตใจของบุคคลนั้น การพัฒนาในเรื่องการเข้าสังคมของเด็ก จัดว่าไม่น้อยไปกว่าการพัฒนาในด้านอื่น ๆ เพราะจะเกี่ยวไปถึงความเห็นที่มีต่อตนเอง สุขภาพจิตและบุคลิกภาพ

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า พัฒนาการทางสังคม หมายถึง ความสามารถในการแสดงพฤติกรรมเพื่อจะอยู่ร่วมกับสังคมนั้น ได้อย่างมีความสุข ซึ่งแสดงออกมาในรูปลักษณะนิสัยของบุคคล เด็กเริ่มรู้จักเข้าหาผู้อื่น เพราะความอยากมีความรู้สึกเป็นตัวเอง สมรรถภาพทางภาษาความสามารถทางกล้ามเนื้อและประสาทสัมผัสและความสามารถในการใช้เหตุผล เริ่มแสวงหาเพื่อนร่วมวัย เด็กส่วนใหญ่เข้าโรงเรียนอนุบาล ปรัชญาของสถาบันการศึกษาระดับนี้ ประการหนึ่งคือ หัดให้เด็กเรียนรู้การอยู่ร่วมกันกับเพื่อนร่วมสมัยและผู้ใหญ่อื่นที่มีใจคนในครอบครัว ฐานะเบี่ยงวินัยและกฎเกณฑ์ในสังคม

เด็กคบกับเพื่อนร่วมวัยยังไม่ราบรื่นคึกเพราะยังต้องการให้ผู้อื่นสนใจตนมากกว่าสนใจผู้อื่น (Self-center) ยังไม่มีประสบการณ์สังคม ยังไม่รู้จักออมชอม ยังไม่รู้จักการให้และการรับ ฉะนั้นเด็กจึงรวมกลุ่มไม่คิด ทะเลาะเบาะแว้งกันบ่อย แต่เด็กไม่จริงจังกับการทะเลาะ

แม้เด็กวัยนี้รวมกลุ่มกันยังไม่ได้แต่ก็ยังมีกลุ่มเล็ก ๆ ที่ไม่ยั่งยืน เมื่อมีกลุ่มก็มักจะมีผู้นำ ซึ่งอาจอายุมากกว่าเพื่อน ๆ ตำแหน่งผู้นำเปลี่ยนบ่อยตามความรู้สึกของสมาชิก ส่วนมากในกลุ่มเด็กที่เพื่อนชอบมักเป็นเด็กที่ตามใจเพื่อน

การเล่นเป็นพฤติกรรมสำคัญสำหรับพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของเด็กเพราะช่วยให้เด็กได้พัฒนาการด้านต่าง ๆ ของร่างกายช่วยส่งเสริมความเข้าใจสิ่งแวดล้อม ช่วยให้รู้จักเล่นและผูกมิตรกับเพื่อนเป็นทางออกของอารมณ์ดีเครียด ลักษณะการเล่น เรื่องราวที่เด็กเล่น เป็นเครื่องชี้ให้ทราบถึง สถิติปัญญา บุคลิกภาพ ความสนใจ ลักษณะอารมณ์ พื้นฐานของครอบครัวและเพศของเด็ก

การเล่นจะเริ่มเมื่อพอจะเข้ากลุ่มกันได้ตั้งแต่อายุประมาณ 5-6 ปี การเล่นเป็นพฤติกรรมที่เด่นมากของวัยเด็กตอนต้น ช่วยส่งเสริมพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของเด็กนานปี การเล่นในวัยเด็กตอนต้นเป็นการเล่นที่ไม่มีรูปแบบซับซ้อนมากนัก เด็กเล่นคนเดียวและเล่นเป็นกลุ่ม การเล่นของเด็กเป็นธรรมชาติที่เป็นสากลเด็กทุกชาติทุกชั้นทางสังคม การเล่น ของเล่นและเกมการเล่นอาจแตกต่างกันไปตามสังคมและวัฒนธรรม

เด็กต้องการสร้างสัมพันธภาพกับเพื่อนร่วมวัยมากกว่าสร้างกับผู้ใหญ่ เพราะเด็กยังไม่สามารถสร้างความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมวัยได้อย่างราบรื่น เด็กยังคงต้องการความรัก ความสนใจจากผู้ใหญ่ ซึ่งเด็กมีวิธีการหลายอย่างเพื่อให้บรรลุถึงความต้องการกล่าว เช่น เคล้าเคลีย อ้อนวอน ชักถามเรียกร้องให้ดู เมื่อเด็กเริ่มรู้สึกว่าตนได้รับการยอมรับจากเพื่อนรุ่นเดียวกันเป็นที่น่าพอใจแล้วเด็กจะเริ่มขัดขึ้นและคือรุ่นกับผู้ใหญ่

พัฒนาการทางสังคมตามแนวคิดของ อิริคสัน ในระยะวัยเด็กตอนต้นคือ ความคิดริเริ่มแข่งกับความรู้สึกผิด (Initiative vs Guilt) ซึ่งขยายความได้ว่าในระยะนี้เด็กเริ่มพัฒนาความสามารถเฉพาะตัวในด้านต่าง ๆ มีความเป็นตัวของตัวเอง แต่ในเวลาเดียวกันก็ยังไม่ทำอะไรไม่ได้มาจากพ่อแม่ผู้ใหญ่ที่เด็กอยู่ด้วย

เด็กเรียนพฤติกรรมทางสังคมโดยการเลียนแบบ การเลียนแบบพฤติกรรมทางสังคมที่เด่นประการหนึ่งของเด็กในระยะนี้คือเด็กเรียนและเลียนแบบการร่วมมือแข่งกัน การแข่งขันเชิงสังคม (Cooperation vs Competition) ในขณะเดียวกัน Lefrancois (1990 ; อ้างถึงใน ศรีเรือน แก้วกังวาน ,2540.) ได้ดำเนินการวิจัยพบว่า เด็กในชนบทและในสังคมที่ไม่ซับซ้อน มักเรียนรู้ที่จะมีการร่วมกันมากกว่าที่จะแข่งขันซึ่งดีซึ่งเด่นกัน ในขณะที่เด็กในสังคมเมืองไม่ค่อยได้รับเรียนรู้ที่ร่วมมือกันทางสังคมมากนัก แต่มุ่งที่ซึ่งดีซึ่งเด่นกันมากกว่า

จากที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น ศรีเรือน แก้วกังวาน (2540) ได้สรุปลักษณะพัฒนาการที่สำคัญของเด็กวัย 3 – 6 ปีดังต่อไปนี้

1. ครอบครัวยังมีความสำคัญกับเด็ก แต่เด็กเริ่มคบเด็กอื่น ๆ เป็นเพื่อนเล่น
2. รู้จักช่วยตัวเอง ควบคุมตัวเอง และดูแลตัวเองเพิ่มขึ้น

3. รู้จักการเล่นต่าง ๆ รวมทั้งการเล่นเชิงศิลปะ และรู้จักใช้จินตนาการกว้างไกล
4. พัฒนาความนึกคิดยังไม่สมบูรณ์ทำให้เข้าใจโลกและความจริงต่าง ๆ บางส่วนเท่านั้น
5. ถือตนเป็นส่วนใหญ่ (Egocentric)
6. เริ่มเข้าใจความต้องการของคนอื่นบ้าง
7. เด็กมีอารมณ์ประเภทต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้นอารมณ์ไม่ค่อยหนักแน่นมั่นคง หัวคือไม่ยอมใครง่าย ๆ

จอม ชุ่มช่วย (2540) กล่าวว่า การสอนหรือพัฒนาการทักษะด้านอารมณ์และสังคมของเด็กอย่างมีประสิทธิภาพและครอบคลุม อาจพิจารณาความหมายของเขาวินิจฉัยอารมณ์ตามที (Salovey) ให้ไว้ใน 5 ประเด็นกล่าวสรุปคือ

1. สอนให้เด็กรับรู้อารมณ์ตนเองไม่เก็บกด
2. สอนให้จัดการกับอารมณ์ตนเองและมีทางระบายออกอย่างเหมาะสม
3. สอนให้เด็กรู้จักรอยยิ้ม มีวินัยรู้จักควบคุมตนเอง
4. สอนให้เด็กเข้าใจคนอื่น เห็นอกเห็นใจคนอื่น
5. สอนให้เด็กรู้จักสร้างความสัมพันธ์และผูกมิตรกับคนอื่น

จากการศึกษาถึงพัฒนาการทางอารมณ์และสังคมของเด็กในระดับปฐมวัยอายุ 5-6 ปี ซึ่งเป็นสารสนเทศที่สำคัญ ทำให้ผู้วิจัยได้ทราบพัฒนาการทางด้านความคิด ด้านอารมณ์และสังคมของเด็กรวมทั้งสังคมนิสัยในการเล่นร่วมกับบุคคลอื่นและการปฏิบัติตัวในสังคม ซึ่งสอดคล้องพัฒนาการทางอารมณ์และสังคมกับคุณลักษณะของเขาวินิจฉัยอารมณ์ที่จะพัฒนาของเด็กในระดับปฐมวัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้

นภเนตร ธรรมบวร (2544) กล่าวว่า พัฒนาการทางด้านสังคมของเด็กปฐมวัย มีลักษณะการยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง เมื่อเด็กได้พบปะกับบุคคลอื่นที่มีใช้บุคคลในครอบครัว และเริ่มออกมาจากพ่อแม่หรือผู้เลี้ยงดู เด็กจะปรับตัวให้เข้ากับบุคคลอื่นและเริ่มเรียนบทบาทต่าง ๆ ของคนซึ่งทำให้เด็กเริ่มให้ความสำคัญและเห็นอกเห็นใจผู้อื่นมากขึ้น

จากการศึกษาถึงพัฒนาการทางอารมณ์และสังคมของเด็กในระดับปฐมวัยอายุ 5-6 ปี ซึ่งเป็นสารสนเทศที่สำคัญ ทำให้ผู้วิจัยได้ทราบพัฒนาการทางด้านความคิด ด้านอารมณ์และสังคมของเด็กรวมทั้งสังคมนิสัยในการเล่นร่วมกับบุคคลอื่นและการปฏิบัติตัวในสังคม ซึ่งสอดคล้องพัฒนาการทางอารมณ์และสังคมกับคุณลักษณะของเขาวินิจฉัยอารมณ์ที่จะพัฒนาตัวของเด็กในระดับปฐมวัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้

3. พฤติกรรมที่เป็นคุณลักษณะตามวัยของเด็กปฐมวัย

กรมวิชาการ (2540 ก : 13) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามวัยของเด็กอายุ 3 - 6 ปี ไว้ในหนังสือคู่มือหลักสูตรก่อนประถมศึกษา พุทธศักราช 2540 ดังต่อไปนี้

1. มีสุขภาพดี เจริญเติบโตตามวัยและมีพฤติกรรมอนามัยที่เหมาะสม
2. ใช้กล้ามเนื้อใหญ่กล้ามเนื้อเล็กได้อย่างคล่องแคล่วและประสานสัมพันธ์กัน
3. ร่าเริงแจ่มใสมีความสุข และความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น
4. มีคุณธรรมและจริยธรรม มีวินัยในตนเอง และมีความรับผิดชอบ
5. ช่วยเหลือตนเองให้เหมาะสมกับสภาพและวัย
6. อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขและเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมในระบอบ

ประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

7. รักธรรมชาติสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมในท้องถิ่นและความเป็นไทย
8. ใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารได้เหมาะสมตามวัย
9. มีความสามารถในการคิด การแก้ปัญหาได้เหมาะสมกับวัยและมีเจตคติที่ดีต่อ

การเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ

การวิจัยครั้งนี้ กล่าวถึงเฉพาะพฤติกรรมที่เป็นคุณลักษณะตามวัย ด้านอารมณ์-จิตใจ และด้านสังคมของเด็กปฐมวัย ตามกรอบของหลักสูตรการศึกษาาระดับปฐมวัย พุทธศักราช 2546 ได้แก่

3.1 พฤติกรรมทางด้านอารมณ์-จิตใจ

ซึ่งประกอบด้วย เช่น

3.1.1 การแสดงออกทางด้านอารมณ์ สอดคล้องกับสถานการณ์ได้อย่างเหมาะสม เด็กวัยนี้ยังขาดวุฒิภาวะทางด้านอารมณ์ ทำให้แสดงพฤติกรรมตามความรู้สึกของตนเอง มากกว่าการใช้เหตุผลเช่น การดีใจ เสียใจ รักไม่รัก อยากได้สิ่งของหรืออาหารที่ชอบหรือไม่ชอบ เป็นต้น

3.1.2 การแสดงความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น หมายถึงการที่เด็กรู้จักหรือแสดงออกในการชื่นชมความสามารถและผลงานของผู้อื่น เด็กวัยนี้ ยังยึดมั่นและมองตนเองเห็นตนเองมากกว่าคนอื่น เช่น หวงของกินของเล่นและชอบแย่งสิ่งของ การเลือกเล่น หรือบทบาท

ที่รับมอบหมาย การพัฒนาพฤติกรรมนี้จึงเป็นการปรับความพร้อมทางอารมณ์ที่สำคัญอย่างหนึ่ง

3.1.3 คุณธรรมและจริยธรรม เนื่องจากเด็กวัยนี้ ยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง หวงของรักตนเอง เห็นความสำคัญคนอื่นน้อย การพัฒนาให้ยึดมั่นในตนเองน้อยลง จึงนับเป็นพัฒนาการความวัย

3.2 พฤติกรรมทางด้านสังคม

3.2.1 การช่วยเหลือตนเอง หรือปฏิบัติกิจวัตรประจำวันได้ด้วยตนเอง หมายถึง คุณลักษณะความวัยด้านสังคมที่เป็นความรับผิดชอบ มีระเบียบวินัยในตนเอง เช่น การอาบน้ำ แต่งตัว สวมใส่เสื้อผ้า แปรงฟันหรือรับประทานอาหารด้วยตนเองได้

3.2.2 การอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีคุณธรรมจริยธรรม หมายถึง พฤติกรรมที่เป็นคุณลักษณะความวัยที่เด็กแสดงออกได้เหมาะสมเกี่ยวกับระเบียบวินัย ความรับผิดชอบทางสังคม เช่น การเล่นกับเพื่อน ๆ การทำความสะอาดร่างกาย ห้องนอน การช่วยเพื่อนทำเวร รักษาความสะอาด การรู้จักการจัดเก็บของเล่นหรือเครื่องใช้ เป็นต้น

3.2.3 การอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม หมายถึง คุณลักษณะความวัยที่เด็กแสดงออกถึงความเคารพผู้อื่น เคารพสถานที่ที่เหมาะสมกับบุคคลและโอกาส การทิ้งขยะถูกต้อง ความมีเมตตา กรุณาต่อสัตว์ ตลอดจนการดูแลรักษาธรรมชาติรอบตัว

คุณลักษณะความวัยอันเป็นพฤติกรรมหรือลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัย มีนักการศึกษาได้ค้นคว้าและวิจัย ได้ข้อสรุปไว้หลายท่าน ดังนี้

รุจิรี ภู่อาระ (2541 : 11) กล่าวว่าความมีระเบียบวินัย หมายถึง ความสามารถในการประพฤติปฏิบัติตนให้ถูกต้องตามกฎเกณฑ์ หรือข้อบังคับของคนในกลุ่ม วิธีปฏิบัติตนให้เป็นคนมีระเบียบวินัย มีดังนี้

1. ตอนเช้าสามารถตื่นนอนได้เองโดยไม่ต้องมีคนปลุก
2. มาโรงเรียนทันเวลาเข้าแถวเคารพธงชาติ
3. ไม่กลับบ้านก่อนเวลาเลิก
4. แต่งกายให้ถูกต้องตามกฎระเบียบของโรงเรียน
5. เข้าแถวรอซื้ออาหารที่โรงเรียนตามลำดับก่อนหลัง และไม่แซงแถวกัน
6. ช่วยงานในโรงเรียนตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย
7. รับประทานอาหารในช่วงเวลาที่โรงเรียนกำหนดและในที่โรงเรียนจัดไว้ให้

8. ถ้าต้องโดยสารรถประจำทางจะต้องไม่แย่งกันขึ้น ควรให้คนบนรถลงก่อนแล้ว
เข้าแถวเรียงตามลำดับก่อนหลัง

9. ควรข้ามถนนตรงทางม้าลายหรือตรงสะพานลอยคนข้าม

10. ทั้งขณะลงในถังขยะ รวมทั้งกันช่วยรักษาและดูแลสาธารณะสมบัติ

กัลยา ศรีปาน (2542 : 32) กล่าวว่า ความมีระเบียบวินัย หมายถึง การประพฤติปฏิบัติ
อย่างมีระเบียบของบุคคลซึ่งกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งตามระเบียบกฎเกณฑ์ของสังคม เพื่อความ
สงบสุขในชีวิตของตนเองและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคม

มนตรี กำลังคี (2543 : 19) กล่าวว่า ความมีระเบียบวินัย หมายถึง การรู้จักควบคุม
ตนเองให้ประพฤติปฏิบัติตามระเบียบแบบแผน กฎหมาย ข้อบังคับ กติกาของสังคม
ขนบธรรมเนียมประเพณี และศีลธรรม อันจะนำมาสู่ความสงบสุขในชีวิตของตน และความ
เป็นระเบียบในสังคม

สุมณฑา แก่นกุล (2544 : 28) กล่าวว่า ความมีระเบียบวินัย หมายถึงการควบคุมความ
ประพฤติปฏิบัติให้ถูกต้องเหมาะสมกับจรรยาบรรณ ข้อบังคับ ข้อตกลง กฎหมาย และ
ศีลธรรม เพื่อความสงบสุขในชีวิตของตนเอง และความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคม

ดังนั้น ความรับผิดชอบ ความมีระเบียบวินัย การรู้จักกาลเทศะ จึงเป็นพฤติกรรม
คุณลักษณะตามวัยที่ควรส่งเสริมและปลูกฝังให้กับเด็ก เพื่อเป็นพื้นฐานในการอยู่ร่วมกับสังคม
ในอนาคต

4. แนวทางการส่งเสริมคุณลักษณะตามวัยของเด็กปฐมวัย

เด็กก่อนวัยเรียนเป็นวัยที่ต้องริบเร่งวางพื้นฐานในด้านคุณลักษณะนิสัยที่ดีต่าง ๆ
ให้ เนื่องจากคุณลักษณะนิสัย ค่านิยม เจตคติ คุณธรรมจริยธรรมที่เด็กได้รับการปลูกฝังอย่างดี
ในช่วงนี้จะมีผลต่อพัฒนาการในระยะต่อ ๆ ไปเป็นอย่างมาก นอกจากนี้การสร้างเสริมลักษณะ
นิสัยที่ดีให้แก่เด็กปฐมวัยยังมีผลดีแก่ตัวเด็กเอง และต่อสังคมโดยรวม การที่ผู้ที่อยู่ใกล้ชิด
กับเด็กช่วยจัดกิจกรรมจัดประสบการณ์ และสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมเพื่อสร้างเสริมลักษณะ
นิสัยที่ดีให้กับเด็ก จะทำให้เด็กเข้าใจตนเองและสังคมที่เด็กอยู่ มีเจตคติที่ดี สามารถปรับตัวให้
เข้ากับสังคมและสิ่งแวดล้อมได้เป็นที่ยอมรับของผู้อื่น มีบุคลิกภาพดี มีความเชื่อมั่นในตนเอง

มีความคิดสร้างสรรค์ ฯลฯ ซึ่งลักษณะที่ดีเหล่านี้จะส่งผลต่อสังคมโดยรวมด้วย จะเห็นได้ว่าประเทศที่เจริญก้าวหน้ามักให้ความสำคัญแก่การศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาหรือเด็กปฐมวัยมาก เพราะเด็กปฐมวัย เป็นวัยที่สำคัญมากที่สุดในการปลูกฝังส่งเสริมบุคลิกภาพและลักษณะนิสัยของเด็ก การที่เด็กได้พัฒนาคุณลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์จะเป็นผลดีต่อประเทศชาติในระยะต่อไป

สรุปได้ว่า การส่งเสริมคุณลักษณะตามวัยให้กับเด็กปฐมวัยควรจะทำอย่างเร่งด่วนเป็นอย่างยิ่ง เพราะเด็กวัยนี้เป็นวัยที่มีพัฒนาการด้านต่าง ๆ เป็นไปอย่างรวดเร็ว การจัดประสบการณ์ที่เหมาะสม จะเป็นการปลูกฝังให้เด็กมีลักษณะนิสัยที่ดีงามและรู้จักควบคุมอารมณ์ตนเองเพื่อปรับตัวให้เข้ากับสังคมได้อย่างมีความสุข

การส่งเสริมคุณลักษณะตามวัยให้เด็กปฐมวัยนั้นจะต้องคำนึงวิถีทางที่จะดำเนินการ ซึ่งสุภา สุขวิบูลย์ (2539 : 13) ได้สรุปแนวทางการสร้างเสริมลักษณะนิสัยที่ดีให้แก่เด็กปฐมวัยได้ 2 ลักษณะคือ

1. การจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมเพื่อปลูกฝังลักษณะนิสัยที่ดี

1.1 การจัดสภาพแวดล้อมด้านต่างๆ สถานที่ และเครื่องใช้ต่าง ๆ มีผลต่อลักษณะนิสัยของเด็กดังนี้

1.1.1 ในการจัดที่อยู่สำหรับเด็กปฐมวัยควรมีบรรยากาศร่มรื่น เป็นระเบียบเรียบร้อย สะอาด มีความปลอดภัย และจัดให้คำนึงถึงบุคลิกภาพของเด็ก

1.1.2 ควรจัดให้เด็กอยู่ในบรรยากาศที่เด็กมีความคุ้นเคยมีบรรยากาศเหมือนบ้าน เช่น ควรจัดให้มีมุมบ้าน มีของใช้คล้ายของที่มีที่บ้านของเด็ก

1.1.3 ควรให้มีที่พักผ่อนที่เด็กสามารถนอนราบกับพื้นได้ และควรมีที่รับประทานอาหาร ห้องน้ำห้องส้วมที่สะอาด เพื่อให้เด็กมีสุขภาพที่ดี

1.1.4 การปลูกต้นไม้เลี้ยงสัตว์ จะช่วยให้เด็กมีความรู้สึกรักธรรมชาติ รักสัตว์ รักต้นไม้ และมีความชื่นชมในความงามตามธรรมชาติ

1.2 บรรยากาศความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับผู้ที่อยู่ใกล้ชิดเด็ก

1.2.1 พ่อแม่และครูควรจัดบรรยากาศที่ทำให้เด็กรู้สึกอบอุ่นปลอดภัยซึ่งจะทำให้เด็กสามารถพัฒนาคุณลักษณะตามวัยได้ดี ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันแล้วว่าลักษณะนิสัยของเด็กได้รับอิทธิพลจากชีวิตในครอบครัวของเด็กเป็นอย่างมาก พ่อแม่ควรมีความเข้าใจเด็ก ส่งเสริมให้เด็กรู้จักรับผิดชอบและให้เด็กมีเวลาเป็นของตัวเอง สำหรับครูถ้ามีความเข้าใจเด็กก็จะช่วยสร้างเสริมลักษณะนิสัยเด็กได้ดี เหมาะสมกับบุคลิกภาพของเด็ก ธรรมชาติของเด็ก

ต้องการทำกิจกรรมที่สนุกสนานและควรเปลี่ยนกิจกรรมบ่อยๆ การจัดกิจกรรมที่เหมาะสมเป็นการช่วยแก้ปัญหาการมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ได้

2. การจัดประสบการณ์ด้านต่าง ๆ ที่เหมาะสมเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะตามวัยที่ดีได้ ดังนี้

2.1 สุขนิสัย เด็กต้องเรียนรู้การช่วยเหลือตัวเองมากขึ้น เมื่ออยู่ในสถานศึกษา ปฐมวัย เด็กควรได้รับประทานอาหารที่ถูกหลักโภชนาการ ได้พักผ่อนนอนหลับ ผูก สุขนิสัย การกิน การขับถ่ายและรู้จักรักษาสุขภาพอนามัย เช่น รู้จักวิธีแปรงฟัน ล้างมือ อาบน้ำ เป็นต้น

2.2 พลศึกษา เด็กควร ได้ออกกำลังกาย วิ่ง กระโดด บริหารร่างกาย เล่นเครื่องเล่นสนาม เล่นเกม การเคลื่อนไหวและจังหวะ ซึ่งจะช่วยให้เด็กมีสุขภาพแข็งแรง รู้จักเล่นเป็นหมู่คณะ

2.3 ศิลปะ เป็นกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมลักษณะนิสัยที่ดีให้แก่เด็กปฐมวัย เช่น การทำงานร่วมกับผู้อื่น การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การแบ่งปันของใช้กัน

2.4 คนตรีช่วยให้เด็กแสดงออกด้วยท่าทางและอารมณ์ ได้รู้จักการเล่นเป็นหมู่คณะมีความสามัคคี และมีความคิดสร้างสรรค์

2.5 การเล่น ช่วยให้เด็กเรียนรู้เกี่ยวกับผู้อื่น มีความคิดสร้างสรรค์ มีความเป็นระเบียบ รู้จักรักษาของใช้ และมีความรับผิดชอบ

2.6 จริยธรรมการปลูกฝังให้เด็กมีจริยธรรมได้แก่การช่วยให้เด็กมีคุณธรรมพึงประสงค์ เช่น มีใจเมตตา กรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เห็นใจผู้อื่น

สรุปได้ว่าคุณลักษณะนิสัยตามวัยที่ดี ที่ควรส่งเสริมให้กับเด็กปฐมวัยนั้น เป็นผลมาจากการจัดประสบการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้แล้วการปรับตัวหรือการพัฒนาการของเด็กปฐมวัย ยังขึ้นอยู่กับ ความสามารถในการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยด้วย เพราะคนเราเกิดแต่ละคนไม่เหมือนกัน เริ่มตั้งแต่รูปร่างหน้าตาไปจนกระทั่งถึงความสามารถแต่ละคนก็แตกต่างกัน เช่นเดียวกับกับวัยของมนุษย์ตามธรรมชาติของวัยแต่ละวัยย่อมมีความสามารถในการเรียนรู้แตกต่างกัน ความสามารถในการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย อาจกล่าวได้ว่าเกิดจากการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง การเรียนรู้จากการบอกเล่า และการเรียนรู้จากการสังเกต

การเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง ได้แก่ การเรียนรู้ที่เด็กได้จากสภาพแวดล้อมโดยการลงมือกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยตนเองหรือเด็กได้พบเห็นด้วยตนเอง ซึ่งประสบการณ์ตรงนี้ ย่อมมีผลต่อการเรียนรู้ของเด็กเป็นอย่างมาก และมีผลต่อการส่งเสริมคุณลักษณะนิสัยตามวัย

ของเด็กด้วย ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ประสบการณ์ตรงของเด็ก ได้แก่ ตัวเสริมแรงทางบวก เมื่อต้องการให้เด็กมีลักษณะนิสัยนั้นต่อไป และการลงโทษเมื่อต้องการให้เด็กยุติลักษณะนิสัยที่ไม่เหมาะสม สิ่งที่ครูควรกระทำในการส่งเสริมลักษณะนิสัยให้แก่เด็ก คือ การจัดเตรียมประสบการณ์ตรงให้เด็กด้วยตนเอง โดยจัดในรูปแบบการเล่น ครูควรวางแผนการจัดกิจกรรมในการเล่นไว้ล่วงหน้า จะช่วยให้การพัฒนาคุณลักษณะนิสัยตามวัย ได้ตรงตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้

การเรียนรู้จากการบอกเล่า เป็นการเรียนรู้ทางอ้อมจากการบอกเล่าของบุคคลอื่น ซึ่งการเรียนรู้จากการบอกเล่า นั้น เด็กจะสร้างภาพพจน์ขึ้นในสมองแทนที่จะได้เห็นโดยตรง จากตัวแบบที่เกิดขึ้นในชีวิตจริง แต่ในบางครั้ง ครูไม่สามารถจัดกิจกรรมให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรงได้ ครูก็อาจต้องเลือกใช้วิธีการบอกเล่าแทน การที่ครูจะส่งเสริมลักษณะนิสัยตามวัย ด้วยวิธีการเล่าเรื่องราวต่าง ๆ เช่น การเล่านิทานให้เด็กฟัง ควรกำหนดให้ตัวละครนั้นแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ เพื่อส่งเสริมให้เด็กแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์และระงับให้แสดงพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ โดยครูต้องคำนึงถึงพัฒนาการของเด็ก ความเหมาะสมกับวัยในการตัดสินใจเลือกแนวทางปฏิบัติ

การเรียนรู้จากการสังเกต เด็กสามารถเรียนรู้จากการสังเกตตัวแบบหรือการลอกเลียนแบบ ซึ่งเป็นการเรียนรู้ที่ได้ผลรวดเร็ว การนำการเรียนรู้จากการสังเกตมาใช้ในการส่งเสริมลักษณะนิสัยตามวัยของเด็ก ครูควรเลือกตัวแบบที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับเด็ก ที่ต้องการส่งเสริมลักษณะนิสัย โดยเลือกเด็กในชั้นเรียนเดียวกัน เมื่อเด็กแสดงพฤติกรรม ครูจะให้การเสริมแรงด้วยคำชมเชยต่อหน้าเพื่อน ๆ ทุกครั้งเพื่อให้เด็กในชั้นเรียนทำตามแบบอย่างของพฤติกรรมนั้น การเสริมแรงมีอิทธิพลต่อการส่งเสริมลักษณะนิสัยตามวัยของเด็กอย่างยิ่ง เด็กที่ได้รับการเสริมแรงพฤติกรรมเสมอ ๆ มักจะมีแนวโน้มที่แสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์มากขึ้น การเสริมแรงทางสังคม เช่น การยกย่องชมเชยการกระทำของเด็ก เป็นอีกทางหนึ่งที่จะช่วยให้เด็กแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์เพิ่มมากขึ้นได้

3. การส่งเสริมลักษณะนิสัยของเด็กโดยใช้การเล่นเป็น

เมื่อเด็กไปโรงเรียนเป็นครั้งแรกส่วนใหญ่จะมีปัญหาด้านลักษณะนิสัยตามวัยมากมายและแตกต่างกัน เด็กบางคนร้องไห้เพราะเข้ากับเพื่อนและสิ่งแวดล้อมไม่ได้ เด็กบางคนไม่สามารถปฏิบัติตามระเบียบของชั้นได้ กิริยาอาจไม่สุภาพเอาแต่ใจตนเอง ฯลฯ การที่ครูช่วยให้เด็กเหล่านี้ปรับตัวเข้ากับเพื่อนได้และเปลี่ยนลักษณะนิสัยที่ไม่ดีนั้น เด็กจะต้องเรียนรู้ด้วยตนเองจึงจะได้ผลดี เด็กจะเรียนรู้ได้ดีที่สุดวิธีการหนึ่ง คือเรียนรู้โดยการเล่นนั่นเอง

สุภา สุขวิบูลย์ (2539 : 17) กล่าวว่า ครูมีหน้าที่จัดกิจกรรมการเล่นให้เด็กได้รับประโยชน์อย่างแท้จริง ลักษณะการเล่นของเด็กเป็นดังนี้

1. ลักษณะการเล่นของเด็กวัยต่าง ๆ

สุภา สุขวิบูลย์ (2539 : 18) กล่าวถึงลักษณะการเล่นของพาร์เทิน ที่ได้แยกการเล่นของเด็กปฐมวัยเป็น 6 ขั้นตอนดังนี้

1.1 มีพฤติกรรมที่ไม่แน่นอน (Unoccupied Behavior) เด็กจะเริ่มสังเกตสิ่งต่างๆ รอบตัว เด็กจะเดินดูสิ่งต่าง ๆ ไปเรื่อย ๆ เมื่อพบสิ่งใ้สนใจก็จะหยุดดู พฤติกรรมนี้จะอยู่ในช่วงอายุ 2 - 2 ½ ปี

1.2 เล่นคนเดียว (Solitary Play) เด็กจะเล่นกับของเล่นคนเดียวโดยไม่พูดคุยกับเพื่อน

1.3 ดูคนอื่นเล่น (Onlooker Behavior) เด็กจะเฝ้าดูคนอื่นเล่นอย่างใกล้ชิดแต่ไม่เข้าไปเล่นด้วย

1.4 เล่นใกล้ ๆ เพื่อน (Parallel Play) เด็กจะเล่นของเล่นของตนเองโดยไม่ยุ่งเกี่ยวกับของเล่นของเพื่อน แม้จะเล่นใกล้กันการเล่นแบบนี้จะอยู่ในช่วงอายุ 2-4 ปี

1.5 เล่นกับเพื่อน (Associative Play) เด็กจะเริ่มเล่นด้วยกันใช้ของเล่นแบบเดียวกัน แต่ละคนจะเล่นสิ่งที่ตนชอบโดยไม่สนใจว่าเพื่อนต้องการอะไร เด็กที่เล่นแบบนี้จะอยู่ในช่วงอายุ 3 ½ - 4 ½ ปี

1.6 ร่วมเล่นกับเพื่อน โดยมีจุดมุ่งหมายที่แน่นอน ในการเล่นจะมีการแบ่งบทบาทหน้าที่แล้วเล่นร่วมกัน การเล่นแบบนี้จะอยู่ในช่วงอายุ 4 - 5 ½ ปี

เด็กที่เข้าอยู่ในสถานศึกษาปฐมวัย เป็นเด็กที่มีลักษณะการเล่นตามขั้นที่ 5 - 6 กล่าวคือเด็กเริ่มเล่นด้วยกันเป็นการเล่นที่ฝึกการเล่นร่วมกับผู้อื่น บางครั้งอาจเข้ากันไม่ได้ เด็กต้องเปลี่ยนพฤติกรรมที่เคยชิน มาโอนอ่อนให้เข้ากับเพื่อน จึงนับได้ว่าเป็นบทเรียนแรกที่เด็กต้องเรียนรู้การปรับตนให้เข้ากับสังคมที่แวดล้อม อยู่กับการที่ให้เด็กมีลักษณะนิสัยที่ดี ครูจะเป็นบุคคลสำคัญคอยช่วยให้เด็กเป็นไปตามที่ประสงค์ กิจกรรมที่จะช่วยปลูกฝังนิสัยต่างๆ ได้ คือกิจกรรมการเล่นที่ครูจัดให้นั้นเอง

2. ลักษณะนิสัยที่อาจปลูกฝังจากกิจกรรมการเล่น

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2536 : 366-367) กล่าวถึงลักษณะนิสัยที่เด็กควรได้รับการปลูกฝังจากกิจกรรมการเล่นที่ครูเป็นผู้จัดกิจกรรม มีดังนี้

2.1 ลักษณะนิสัยที่ครูต้องเป็นผู้สอนให้ปฏิบัติ

- 2.1.1 กิริยามารยาทเรียบร้อยแบบไทย
- 2.1.2 มีสัมมาคารวะ
- 2.1.3 มีความรับผิดชอบ
- 2.1.4 รักษาความปลอดภัย
- 2.2 ลักษณะนิสัยที่ได้จากการเล่น
 - 2.2.1 ความเชื่อมั่นในตนเอง
 - 2.2.2 กล้าแสดงออก
 - 2.2.3 แก้ปัญหาได้
 - 2.2.4 ปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้
 - 2.2.5 มองโลกในแง่ดี มีอารมณ์แจ่มใส
 - 2.2.6 มีความเมตตา กรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละ
 - 2.2.7 ซื่อสัตย์
 - 2.2.8 ขยันหมั่นเพียร
 - 2.2.9 อุตุน
 - 2.2.10 มีระเบียบวินัย

นางเยาว์ แข่งเพ็ญแข (2531 : 17) กล่าวว่าการเล่นจะสร้างเสริมลักษณะนิสัยที่ดีให้แก่เด็กของเล่นและการเล่นจะช่วยฝึกนิสัยส่วนคนที่ดี เช่น การรู้จักรักษาของ ความมีระเบียบ รู้จักเวลาเล่น เวลาเรียน เวลาพัก นอกจากนี้การเล่นยังช่วยส่งเสริมสังคมนิสัยและการเข้ากลุ่ม เข้าพวกให้แก่เด็ก

สุภา สุขวิบูลย์ (2539 : 20) ได้กล่าวถึง ลักษณะนิสัยที่ควรยึดถือ ฝึกอบรมให้เด็ก ระดับก่อนประถมศึกษาที่มีพัฒนาการทางลักษณะนิสัย เช่น รู้หน้าที่และความรับผิดชอบ รักและรู้จักเก็บของให้เป็น ที่ และรักษาของ รู้จักระมัดระวังตน รักษาความปลอดภัย ไม่เอาแต่ใจตน และรู้จักแบ่งเวลา การจัดกิจกรรมเพื่อให้เด็กเกิดลักษณะนิสัยที่ดีนั้น คนทั่วไปมักเข้าใจว่าโรงเรียนระดับก่อนประถมศึกษาที่ไม่สอนอ่านเขียนนั้น ไร้สาระ เด็กเอาแต่เล่น แท้จริงกิจกรรมต่าง ๆ มีความสำคัญ เพราะจะช่วยส่งเสริมลักษณะนิสัยที่ดีงามได้อย่างมากมาย ได้แก่ ความเอื้อเฟื้อ ความมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ การมีวาจาไพเราะอ่อนหวาน การรักษาความปลอดภัยในการเล่น ความเมตตา กรุณา ความซื่อสัตย์ มีสัมมาคารวะ กตัญญู กตเวทิตะ การเชื่อฟังผู้ใหญ่ ฝึกให้เป็นคนกล้า รู้จักเล่นและทำงานร่วมกับผู้อื่น ฝึกให้เป็นผู้รู้จักรับและให้ พร้อมทั้งจะปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมที่ดี ดังนั้น ลักษณะนิสัยของเด็กจึงควรได้รับการส่งเสริม

จากการเล่น และถือเป็นที่ของครูต้องแก้ไขลักษณะที่ไม่พึงประสงค์ กิจกรรมที่สามารถฝึกลักษณะนิสัยที่ดีนั้นต้องเป็นกิจกรรมที่เด็กชอบทำ ซึ่งได้แก่ การเล่นนั่นเอง นักการศึกษาถือว่าการเล่นเป็นกิจกรรมฝึกลักษณะนิสัยอย่างหนึ่ง ผู้จัดกิจกรรมต้องเข้าใจลักษณะการเล่นของเด็กเป็นอย่างดีอีกด้วย

อนันท์ ทะขอมใหม่ (2540 : 249) กล่าวถึงลักษณะนิสัยที่ได้จากการเล่นคือ การเล่นของเด็กจะทำให้เด็กเติบโตไปพร้อมกับการรับผิดชอบตัวเอง ทั้งนี้เพราะการเล่นของเด็กจะเป็นบันไดขั้นแรกของชีวิตที่จะฝึกฝนให้เด็กรู้จักรับผิดชอบ และรู้จักช่วยเหลือตัวเองได้

จากที่กล่าวมาแล้วจะเห็นได้ว่า การส่งเสริมลักษณะนิสัยจากการเล่นนั้น ผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัยโดยเฉพาะครูผู้สอน ผู้ปกครองต้องตระหนักถึงความสำคัญ และจัดประสบการณ์ให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว โดยเฉพาะการให้ทำในสิ่งที่เด็กชอบและคุ้นเคยมาก่อน เช่น การละเล่นพื้นบ้าน เป็นต้น

สาเหตุบางประการที่ทำให้เด็กมีความแตกต่างกัน

ส่วนใหญ่จะมีปัญหาด้านการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมใหม่ เดิมอยู่ในสังคมแคบๆ เมื่อเด็กเข้าโรงเรียน เด็กต้องอยู่ในที่มีคนอายุรุ่นเดียวกันมากมาย ทำให้ปรับตัวไม่ได้ เมื่อเวลาผ่านไปเด็กจำนวนหนึ่งจะปรับตัวได้ สามารถเข้ากับเพื่อนได้อย่างมีความสุข เมื่ออยู่โรงเรียนแต่มีเด็กจำนวนหนึ่งยังเข้ากับเพื่อนไม่ได้ เพราะชอบรังแกเพื่อน แย่งของเพื่อน ไม่ปฏิบัติตามข้อตกลงของห้อง เด็กกลุ่มนี้ถ้าศึกษาให้ดีแล้วพบว่ามิสาเหตุใหญ่ ดังนี้คือ

1. ความบกพร่องแต่กำเนิด เช่น ปัญหาความพิการทำให้เด็กมีปมด้อย เด็กประเภทนี้มักเงียบขรึม เก็บตัว ไม่มีความมั่นใจในตนเอง หรือในทางตรงกันข้ามอาจเป็นคนก้าวร้าวได้เช่นกัน

2. ปัญหาความเจ็บป่วย บางรายไม่ร้ายแรง หงุดหงิด ทำให้มีปัญหาเข้ากับเพื่อนไม่ได้

3. ปัญหาจากสภาพแวดล้อม ที่อยู่อาศัย การเลี้ยงดู และค่านิยมบางประการของครอบครัวทำให้เด็กมีปัญหาด้านลักษณะนิสัย เช่น

3.1 เด็กมาจากครอบครัวที่ได้รับการเอาใจใส่มากเกินไป เด็กจะเรียนรู้แต่เป็นผู้รับ ช่วยเหลือตนเองไม่ได้ พฤติกรรมอย่างหนึ่งที่เห็นได้ชัด คือ แต่งตัวเองไม่ได้ แขนขาไม่แข็งแรง ไม่กระฉับกระเฉงว่องไว เมื่อพบปัญหาแก้ไขไม่ได้ บางคนผู้ปกครองวางระเบียบให้ปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัดและมากมาย เด็กพวกนี้เมื่อมาถึงโรงเรียนบางคนจะเป็นเด็กชน

3.2 เด็กมาจากครอบครัวแตกแยก พ่อแม่ไม่ปรองดองกัน มักทะเลาะกันให้เด็กเห็นทุกวัน เด็กประเภทนี้หากไม่หยอหยงาก็จะเป็นคนก้าวร้าว

3.3 เด็กที่พ่อแม่ไม่มีเวลาเอาใจใส่ เด็กต้องช่วยเหลือตนเอง บางคนถูกทอดทิ้งไว้กับพี่เลี้ยง ซึ่งเด็กจะมีลักษณะนิสัยอย่างไรขึ้นอยู่กับพี่เลี้ยง ถ้าพี่เลี้ยงตามใจทุกอย่างเด็ก ก็จะเป็นคนที่เอาแต่ใจตนเอง ถ้าพี่เลี้ยงมักลงโทษเด็กเมื่อลืบท่าผู้ใหญ่ เด็กเหล่านี้จะเป็นเด็กเสร์รา ซึม มีปัญหาด้านอารมณ์ อาจได้รับกิริยาไม่คิมาคัวยและอาจหาทางออกโดยการก้าวร้าว

3.4 เด็กที่เกิดในยามที่ผู้ใหญ่ไม่ต้องการ เด็กจะถูกทอดทิ้ง ทำให้เกิดปัญหา ด้านอารมณ์ เด็กประเภทนี้หากไม่หยอหยงาก็อาจเป็นคนก้าวร้าว บางครั้งจะมีปัญหาลักข โมย คัวยเพราะ ไม่อาจมีสิ่งต่าง ๆ ที่เพื่อนมี

3.5 เด็กขาดบิคามารดา ต้องอยู่ในความดูแลของผู้อื่น หากอยู่กับคนที่เขารัก และเอาใจใส่เด็กก็อาจไม่มีปัญหา แต่ถ้าอยู่กับคนที่ไม่เต็มใจเลี้ยงดูเด็กแล้ว เด็กจะขาดความ รักทำให้เป็นคนมีปมคัอยไม่ทักเทียมผู้อื่น พฤติกรรมที่แสดงออกมักจะถูก้าวร้าว กิริยาอาจไม่ สุภาพเรียบร็อย บางรายอาจเป็นคนชอบหอบิขของผู้อื่น

5. บทบาทและหน้าที่ของครูในการส่งเสริมคุณลักษณะตามวัยให้แก่เด็กปฐมวัย

สุภา สุขวิบูลย์ (2539 : 21) กล่าวถึงบทบาทและหน้าที่ในการส่งเสริมลักษณะนิสัย ให้แก่เด็กปฐมวัย ดังนี้

1. ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องต่อไปนี้

1.1 ชี้มเข้มแจ่มใส ความร่าเรึงของครู ช่วยให้เด็กอบอุ้นใจและสบายใจ ซึ่งจะ เป็นพื้นฐานสำคัญให้เด็กเกิดความเชื่อมั่น

1.2 มีความสุภาพอ่อนโยน พุดกับเด็กอย่างสุภาพ จะเป็นการช่วยฝึกความ สุภาพอ่อนโยนให้แก่เด็ก ขณะที่เด็กเล่นกันครูควรจะช่วยขัดเกลาภิรียมารยาท และการพุด ให้กับเด็กคัวย

1.3 มีความสะอาดและเป็นระเบียบ ครูสามารถฝึกระเบียบวินัย และความ สะอาดให้แก่เด็กได้ โดยชวนเด็กช่วยกันจัดเครื่องใช้ของตน และของเล่นภายในห้องเรียน ให้เป็นระเบียบเรียบร็อย เมื่อเด็กเกิดความเคยชินและสามารถปฏิบัติได้แล้ว ครูควรแสดง ความชื่นชมแก่เด็ก

1.4 มีความเมตตา จากคำพูดของครูที่ใช้กับเด็ก การเล่านิทานเพื่อแสดงความเมตตาครูณา เช่น การนำสัตว์มาเลี้ยง แล้วให้เด็กดูแลให้อาหาร ก็เป็นการส่งเสริมให้เด็กมีความเมตตาต่อผู้อื่น

1.5 มีความมั่นคงในอารมณ์ ครูที่ควบคุมอารมณ์ได้ดี ย่อมเป็นแบบอย่างที่ดีสำหรับเด็ก รู้จักใช้เทคนิคในการดึงดูความสนใจและสนใจเด็กด้วยกิจกรรมต่าง ๆ

1.6 มีความกระฉับกระเฉงคล่องตัว ช่วยให้ครูสามารถติดตามดูแลเด็กอย่างใกล้ชิดและทันต่อเหตุการณ์

2. ช่วยฝึกฝนความเป็นประชาธิปไตยแก่เด็ก โดยใช้หลักดังนี้

2.1 ให้ความสนใจและยอมรับความรู้สึกนึกคิดของเด็ก ตอบคำถามหรือกระตุ้นให้เด็กค้นหาคำตอบ เพื่อให้ความสนใจเด็กอย่างเสมอภาคและยุติธรรม แบ่งปันสิ่งต่าง ๆ เช่น สิ่งของ ของเล่น ฯลฯ ให้แก่เด็กอย่างทั่วถึง ไม่ปล่อยให้เด็กแย่งหรือเอาเปรียบกัน

2.2 ฝึกความรับผิดชอบ โดยวิธีการชักชวนให้เด็กปฏิบัติตามข้อตกลงที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม มอบหมายงานให้รับผิดชอบ เช่น เก็บของที่เล่นเสร็จแล้วทุกครั้ง ให้เด็กรู้ขอบเขตว่าสิ่งใดทำได้สิ่งใดทำไม่ได้ หมุนเวียนให้เด็กมีโอกาสเป็นทั้งผู้นำและผู้ตาม ให้เด็กทำสิ่งต่าง ๆ โดยไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น

2.3 ให้ความเป็นอิสระ ครูควรให้เด็กทำสิ่งต่าง ๆ อย่างอิสระ เพื่อส่งเสริมบุคลิกภาพแบบประชาธิปไตย

2.4 ให้เด็กมีโอกาสคิดและตัดสินใจ เช่น เลือกเข้ากลุ่มกิจกรรมตามความสนใจ จัดกิจกรรมให้เด็กคิดและเลือกตัดสินใจ การให้โอกาสเด็กเลือกเล่น หรือเลือกสิ่งที่ตนสนใจ เป็นต้น

2.5 ให้โอกาสเด็กทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง ครูไม่ควรเข้าไปดูแลใกล้ชิดจนเด็กขาดอิสระ

2.6 กระตุ้นให้เด็กทำสิ่งแปลก ๆ ใหม่ ๆ โดยครูให้กำลังใจ เมื่อเด็กมีความคิด ริเริ่มสร้างสรรค์

2.7 ให้เล่นและทำสิ่งต่าง ๆ ร่วมกับเพื่อน ครูควรส่งเสริมให้เด็กเล่นและทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม

วาสนา บุญจันทร์ (2539 : 26) ได้กล่าวถึงบทบาทของครูในการสร้างระเบียบวินัยในโรงเรียนไว้ดังนี้

1. ครูต้องเข้าใจและพร้อมที่จะช่วยเหลือเด็ก ยินดีให้คำแนะนำ ดักเตือน ไม่ให้เกิดความเบื่อหน่าย และรู้จักวิธีการศึกษาเด็ก เข้าใจเด็กเป็นรายบุคคลอย่างดี
2. จัดสภาพของโรงเรียนและห้องเรียนให้น่าอยู่ น่าเรียน สะอาดเรียบร้อย มีอุปกรณ์ครบครัน
3. จัดวางระเบียบวินัยร่วมกันกับนักเรียน ไม่ทำตามครูฝ่ายเดียว
4. จัดหาหลักสูตรการเรียนการสอนให้เหมาะกับผู้เรียนตามวุฒิภาวะตามความต้องการและความสนใจของเด็ก
5. เปิดบริการแนะแนวขึ้นในโรงเรียนเพื่อช่วยเด็กที่มีปัญหา
6. ครูจะต้องเป็นแบบอย่างที่ดีของเด็กตลอดเวลา
7. ส่งเสริมให้เด็กหัดปกครองตนเองเท่าที่จะทำได้

วาสนา บุญจันทร์ (2539 : 27) กล่าวว่า สภาพของบ้านและโรงเรียนที่ไม่เข้มงวดจนเกินไป ส่งเสริมให้เด็กแสดงออกอย่างอิสระบ้าง ในขณะที่เด็วกันก็ส่งเสริมให้เด็กรู้จักช่วยกันสร้างวินัยมากกว่าจะใช้วิธีการบีบบังคับ ให้เด็กรู้จักแสดงความคิดเห็น รู้จักให้ความร่วมมือ และเรียนรู้วิธีการตัดสินใจโดยยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น จะเป็นสิ่งแวดล้อมที่จะส่งเสริมให้เด็กพัฒนาบุคลิกภาพของคนไปในทางที่ดี

จะเห็นได้ว่าการส่งเสริมลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ ถือเป็นบทบาทและหน้าที่ของครูที่จะต้องปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับเด็ก ครูเป็นผู้ฝึกฝน โดยใช้หลักการต่าง ๆ เพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรู้ สามารถปรับตัวเข้ากับสังคมแวดล้อมได้

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

6. เกมและการละเล่นที่มีผลต่อการพัฒนาการด้านอารมณ์ – จิตใจและสังคมของเด็กปฐมวัย

การจัดกิจกรรมเกมและการละเล่นเป็นสิ่งที่มีความหมายสำคัญต่อเด็กระดับปฐมวัยอย่างมาก เพราะเกมและการละเล่นเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ ซึ่งจะช่วยพัฒนาเด็กระดับปฐมวัยให้เจริญเติบโตและพัฒนาไปด้วยดี ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา เกมและการละเล่นเป็นการส่งเสริมประสบการณ์ในการเรียนและการทำงานของเด็ก ทำให้เด็กรู้สึกเพลิดเพลิน รู้จักปรับตัวให้เข้ากับเพื่อน รู้จักการสมาคม ซึ่งเป็นการพัฒนารูปแบบการดำเนินชีวิตที่ดีสำหรับเด็ก ครูที่สอนเด็กระดับปฐมวัย จึงควรตระหนักถึง

ความสำคัญและให้เวลาในการจัดกิจกรรมเกมและการเล่นสำหรับเด็กให้มาก (สำนักงานคณะกรรมการการ-ประถมศึกษาแห่งชาติ. 2534 : คำนำ)

ความหมายของเกมและการเล่น

เกม เป็นการเล่นส่วนหนึ่งที่ได้พัฒนามาจากการเล่น ซึ่งเป็นการเล่นเพื่อให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน

เกม เป็นการเล่นเชิงกีฬา มีกฎ กติกาที่แน่นอน เป็นการแข่งขัน ซึ่งจะเล่นทางกายหรือสมองก็ได้ โดยจะเล่นไปตามกฎเกณฑ์หรือกติกาที่วางหรือกำหนดไว้

เกม จึง หมายถึง กิจกรรมนันทนาการที่มีลักษณะการเล่น และการแข่งขันที่เป็นไปตามระเบียบ ข้อบังคับ กฎกติกา ในระหว่างผู้เล่นสองฝ่าย

การเล่น หมายถึง กิจกรรมที่เด็กเล็ก ๆ ชอบที่กระทำและพยายามจัดทำขึ้นมาตลอดเวลาที่ว่างหรือมีโอกาสด เพื่อความสนุกสนานหรือทำสนองความอยากรู้อยากเห็นทุกสิ่งทุกอย่างที่พวกเขาได้เห็น ได้ฟัง ได้ยิน ได้ชิม ได้รู้สึกเป็นวิธีการที่จะพัฒนาความรู้ของเด็ก เด็กจะได้อรรถกัมกับเพื่อน ๆ ได้ร่วมกิจกรรมมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม การเล่น เป็นการใช้พลังงานส่วนเกินไปในทางสร้างสรรค์ ให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองและสังคม

เกมถือว่าเป็นทั้งการเรียนและการทำงานของเด็ก มีความสำคัญต่อเด็ก เช่นเดียวกับการเล่น เกมจะช่วยฝึกความร่วมมือ ช่วยให้เด็กมีระเบียบวินัย เคารพกฎเกณฑ์ รู้แพ้ รู้ชนะ ซึ่งจะช่วยให้เด็กฝึกฝน ในเรื่องการปรับตัวให้เข้ากับระเบียบ กฎเกณฑ์ทางสังคมได้ดี เมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่

การเล่นคือการทำงานของเด็ก และการเล่นถือเป็นกิจกรรมหลัก ที่เด็กทุกคนต้องทำ ดังนั้นครูผู้สอนระดับปฐมวัย ต้องรู้จักเลือกและสร้างสื่อ อุปกรณ์ และกิจกรรมที่จะนำการเล่นมาเป็นกิจกรรมการเรียนรู้

เกมและการละเล่นของเด็กปฐมวัย มีหลายลักษณะ คือ การเล่นคนเดียวโดยไม่มีเครื่องเล่น เช่น การวิ่ง กระโดด ไล่จับ เล่นกับมือและเท้าของตนเอง การเล่นโดยมีเครื่องเล่นประกอบ เช่น เล่นบล็อก ภาพตัดต่อ เล่นทราย เล่นน้ำ เล่นเครื่องเล่นอื่น ๆ รวมทั้งเล่นกับวัสดุตามธรรมชาติ เท่าที่จะหาได้ เช่น เมล็ดผลไม้ ก้อนหิน ท่อนไม้ การเล่นกับเพื่อน การเล่นของเล่นต่าง ๆ และเกมอื่น ๆ

พัชรี สวนแก้ว (2536 : 58) กล่าวไว้ว่า การเล่นเป็นกิจกรรมที่สำคัญมากต่อเด็ก เพราะนอกจากจะเป็นธรรมชาติของเด็กแล้ว การเล่นยังเป็นสิ่งที่นำไปสู่การเรียนรู้จักธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมรอบตัว สิ่งเหล่านี้จะช่วยเพิ่มพูนความรู้ให้แก่เด็ก นอกจากนี้การเล่นยังช่วยให้

เด็กได้พัฒนาไปสู่วิถีทางการดำเนินชีวิต เมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ ประสบการณ์ที่เด็กได้จากการเล่นจะนำไปสู่การรับผิดชอบต่อตนเอง ช่วยให้เด็กสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

กรมวิชาการ (2540 : 5) กล่าวว่า การเล่นเป็นกิจกรรมที่สำคัญในชีวิตเด็กทุกคน เด็กจะสนุกสนานเพลิดเพลิน ได้สังเกตมีโอกาสดำเนินการทดลอง สร้างสรรค์คิดแก้ปัญหาและค้นพบด้วยตนเอง การเล่นช่วยพัฒนาร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ จิตใจและสังคม เป็นทางที่เด็กจะสร้างประสบการณ์เรียนรู้สิ่งแวดล้อมกับธรรมชาติรอบตัว “การเล่น” เป็นหัวใจสำคัญของการจัดประสบการณ์ให้กับเด็ก

คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. (2541 : 7) กล่าวถึง การเล่นของเด็กเป็นกิจกรรมที่สำคัญในชีวิตเด็กทุกคน เด็กจะรู้สึกสนุกสนาน เพลิดเพลิน ได้สังเกต ได้มีโอกาสดำเนินการทดลอง สร้างสรรค์คิดแก้ปัญหาและค้นพบด้วยตนเอง การเล่นมีอิทธิพลและมีผลต่อการเจริญเติบโตของเด็ก ช่วยพัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา

กุลยา ตันติผลาชีวะ (2542 : 10) กล่าวว่า การเล่นมีความสำคัญกับเด็กมาก ไม่เพียงแต่สร้างความสนุกสนานเพลิดเพลินให้กับเด็กเท่านั้น แต่ยังหมายถึงการส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็ก การเล่นจะเป็นการเรียนรู้ของเด็กมากขึ้น ถ้าครูจัดเตรียมการเล่นอย่างมีจุดประสงค์และพร้อมที่จะให้การเล่นเป็นการเรียนรู้ที่สนุก

บุปผา พรหมสร (2542 : 33) กล่าวว่า เกมหมายถึงการเล่น เป็นสถานการณ์การสอนอย่างหนึ่งที่กำหนดกติกาในการเล่น อาจมีการแข่งขันหรือไม่ก็ได้ ที่ให้ความสนุกสนานเพลิดเพลิน ผ่อนคลายความเครียด ช่วยฝึกทักษะให้ผู้เรียนเกิดความคิดรวบยอดในสิ่งที่เรียน อีกทั้งยังสามารถส่งเสริมพัฒนาการทั้งในด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา และการเล่นเป็นกิจกรรมที่เด็กพึงพอใจมาก

7. การละเล่นพื้นบ้าน

7.1 ความหมายของการละเล่นพื้นบ้าน

สาร สาระทัศนานันท์ (2529 : 3) ได้ให้ความหมายของการละเล่นพื้นบ้าน หมายถึง

กิจกรรมที่ประชาชนร่วมกันทำขึ้น เพื่อให้สนุกสนานและอื่นๆ ในแต่ละห้องที่หรือตำบล หมู่บ้าน บางอย่างอาจเหมือนกันกับท้องถิ่นอื่นหรือบางอย่างอาจแตกต่างกันไปบ้างตามความ นิยมของท้องถิ่นนั้น

จากรวรรณ ธรรมวัตร (2530 : 198-199) ได้กล่าวถึงการละเล่นพื้นบ้านของเด็กไทยว่า การเล่นทุกชนิดนอกจากจะให้ความเพลิดเพลินแก่เด็กแล้ว ยังมีคุณค่าอื่นแฝงอยู่ เช่น ส่งเสริม พัฒนาการทางด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ การเล่นหลายชนิดฝึกให้เด็กได้รู้จักสังเกต ใช้ ไหวพริบ การเล่นทายปริศนา สอนให้เด็กได้เรียนรู้ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คุณค่าของการ เล่นคือ การเสริมสร้างพัฒนาการทางด้านสังคม ทำให้เด็กเข้ากับเพื่อนได้ โดยเพื่อนยอมรับ อย่างเต็มใจ การเล่นของเด็กแบ่งได้หลายประเภทแล้วแต่จะยึดเกณฑ์อะไร ถ้าแบ่งตามสถานที่ เล่นก็แบ่งเป็นสองประเภท คือการเล่นกลางแจ้งและการเล่นในร่ม ถ้าแบ่งตามคติกาการเล่นก็ จะเป็นการเล่นที่มีกติกาและการเล่นสนุกสนานมาเอาแพ้เอาชนะ ถ้าแบ่งเอาทริ่งเป็นหลัก ก็ จะมีสองประเภทคือ การเล่นมีบทร้องประกอบและการเล่นที่ไม่มีบทร้อง

กองวัฒนธรรม สำนักปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ได้นิยามความหมายไว้ว่า การละเล่น พื้นบ้านคือ การแสดงใด ๆ อันเป็นประเพณีที่นิยมในท้องถิ่นและเล่นกันในระหว่างประชาชน เพื่อความรื่นเริงในฤดูกาลต่าง ๆ ไม่เป็นอาชีพเพื่อหารายได้ จะมีการดนตรีหรือการขับร้องหรือ การพ็อนรำประกอบด้วยก็ได้

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2533 : 650) ได้ให้ความหมายของการละเล่น พื้นบ้าน หมายถึง กิจกรรมการละเล่นของสังคมซึ่งไม่ทราบที่มา แต่ได้ยอมรับและถ่ายทอด การเล่นต่อ ๆ กันมา โดยไม่ขาดสาย เป็นกิจกรรมการเล่นที่มีการเคลื่อนไหวกิริยาอาการเป็น ส่วนใหญ่อาจจะมีดนตรี การขับร้อง หรือพ็อนรำประกอบการเล่น มีจุดมุ่งหมายในการเล่น เพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลินในโอกาสต่าง ๆ ผู้เล่นจะเล่นด้วยความสมัครใจ ไม่ใช่เล่น เพราะถูกว่าจ้างหรือผู้เล่นยึดการเล่นเป็นอาชีพ นอกจากนี้ในการเล่นไม่ต้องสร้างเวทีในการ เล่น ไม่มีการสร้างฉากและเครื่องแต่งกายเป็นการเฉพาะ รวมทั้งไม่มีการแบ่งแยกผู้ดูและผู้เล่น ออกจากกัน แต่ผู้เล่นจะมีบทบาทเป็นผู้เล่นและผู้ดูในเวลาเดียวกัน

สรุปการเล่นละพื้นบ้าน หมายถึง กิจกรรมการเล่นที่มีการเล่นสืบทอดกันมาตั้งแต่ สมัยโบราณเพื่อความสนุกสนาน เพลิดเพลิน ซึ่งจะแตกต่างกันออกไปตามสภาพของท้องถิ่น เวลาหรือฤดูกาลนั้น ๆ

7.2 ความเป็นมาของการละเล่นพื้นบ้าน

การละเล่นเป็นกิจกรรมที่ควบคู่กันมากับมนุษย์โดยตลอด นับตั้งแต่สมัยดึกดำบรรพ์จนเวลาผ่านไปจนถึงปัจจุบัน มนุษย์มีความเจริญทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสามารถผลิตเครื่องมือเครื่องใช้เป็นเครื่องทุ่นแรงทำให้มนุษย์มีเวลาว่างมากขึ้น เนื่องจากไม่จำเป็นต้องแสวงหาอาหารหรือใช้แรงงานทำงานเพื่อความอยู่รอดอย่างมนุษย์ในยุคก่อน แม้ว่าวิถีการดำรงชีวิตและสภาพแวดล้อมทางสังคมที่เปลี่ยนไป แต่มนุษย์ก็ยังคงพักผ่อนหย่อนใจด้วยการละเล่น การละเล่นจึงเป็นกิจกรรมที่มีความเป็นมาและพัฒนาต่อเนื่องมาโดยตลอดตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

การละเล่นพื้นบ้านของไทยในอดีตนั้นมีประวัติความเป็นมาก่อนสมัยประวัติศาสตร์แล้วกล่าวคือ เมื่อมนุษย์รู้จักเอาดินมาปั้นเป็นภาชนะสิ่งของเครื่องใช้ในครั้งแรก แล้วจึงเจริญพัฒนามาเป็นลำดับ เด็ก ๆ เห็นผู้ใหญ่ทำก็เลียนแบบ นำดินมาปั้นเล่นบ้าง (วิราภรณ์ ปทานุกุล. 2531 : 11) นอกจากนั้นคนไทยในอดีตยังมองการเล่นของเด็กไปในทางจิตวิทยาโดยตีความหมายการแสดงออกของเด็ก ไปในเชิงการทำนาขอนาคค หรือแสดงบุพนิมิตต่าง ๆ ความเชื่อเช่นนี้ปรากฏในวรรณคดีไทยหลาย ๆ เรื่อง เช่น วรรณคดีเรื่อง ขุนช้างขุนแผน ถิลิตีพระลอ

สรุปได้ว่า การละเล่นพื้นบ้านเป็นกิจกรรมที่ต่อเนื่องมาจากอดีต แต่ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพสังคมและชีวิต ถ้าพิจารณาถึงจุดมุ่งหมายในการเล่น ก็ยังเป็นจุดมุ่งหมายที่ยังไม่เปลี่ยนแปลงจากเดิม ยังคงเป็นการเล่นเพื่อความบันเทิงใจ ซึ่งทำให้สุขภาพกายและจิตที่ดี ชีวิตมีความสุขและมองโลกในแง่ดี ดังนั้นการละเล่นพื้นบ้าน จึงหมายถึงการเล่นที่ผู้เล่นต่างสมัครใจ มีการเคลื่อนไหวร่างกายในกิริยาต่าง ๆ เน้นความสนุกสนานเพลิดเพลิน มีคตินิยม เป็นการถ่ายทอดของคนในท้องถิ่นสืบทอดต่อกันมาจากรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่ง มีกฎกติกาที่ไม่สลับซับซ้อนสามารถยืดหยุ่นให้เหมาะสมกับสภาพการณ์และความเหมาะสมกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของท้องถิ่นนั้น ๆ เมื่อเด็กได้เล่นคนเดียวหรือเล่นเป็นกลุ่มอย่างสม่ำเสมอ เด็กจะได้รับการเตรียมความพร้อมในพัฒนาการด้านต่าง ๆ ครบทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย ด้านอารมณ์ - จิตใจ ด้านสังคมและด้านสติปัญญา อีกทั้งมีส่วนช่วยพัฒนาให้เด็กเกิดความเชื่อมั่นในตนเองได้อีกทางหนึ่งด้วย

7.3 ความสำคัญของการละเล่นพื้นบ้าน

อนันท์ ทะยอมใหม่ (2540 : 49-75) กล่าวว่า มนุษย์รู้จักการเล่นมาตั้งแต่สมัย ดึกดำบรรพ์ การละเล่นเป็นกิจกรรมที่ทำเพื่อความสนุกสนาน เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ ภายหลังการประกอบการทำงานต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อมนุษย์มีความรอบรู้จนสามารถ ประดิษฐ์คิดค้นเครื่องมือและอุปกรณ์ต่าง ๆ เพื่อช่วยให้ชีวิตมีความสุข สะดวกสบายยิ่งขึ้น แล้ว เวลาส่วนใหญ่ที่เหลือจึงมักใช้ไปกับการเล่นเสียส่วนมาก ฉะนั้นกิจกรรมการเล่นจึงมี มากมายหลายลักษณะ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับว่าการเล่นนั้น ๆ ตอบสนองความต้องการ ความสนใจ และความพอใจของผู้เล่นเป็นสำคัญ

หะอบ โปษะกฤษณะ (2545 : 6) กล่าวว่า การละเล่นพื้นบ้านมีความสำคัญ เป็น การละเล่นต่าง ๆ ของเด็กที่นิยมเล่นกันในชีวิตประจำวัน โดยสืบทอดมาจากคนรุ่นก่อนซึ่งบาง ประเภทมีบทร้องและบทรำประกอบ ส่วนกฎเกณฑ์ต่าง ๆ มักมีข้อกำหนดขึ้นเอง ตาม ข้อตกลงของกลุ่มผู้เล่นในแต่ละท้องถิ่น บางครั้งก็เล่นเพื่อความสนุกสนานรื่นเริง แต่บางครั้งก็ เล่นเพื่อการแข่งขัน

7.4 ประเภทและลักษณะของการละเล่นพื้นบ้าน

อนันท์ ทะยอมใหม่ (2540 : 27) ได้จัดแบ่งการเล่น ตามวิธีการเล่นเป็นประเภท ใหญ่ ๆ ได้ 17 ประเภท ดังนี้

1. ประเภทการเล่นทาย เป็นการเล่นลับสมอง ความชำนาญจากตา หรือจากการ สัมผัส เช่น กำทาย อะไรเอ๋ย หัวก้อย ทายชื่อ โพงพาง
2. ประเภทการนับ การเล่นประเภทนี้การเล่นของไทยไม่มีมากนัก
3. ประเภทการกระโดดเชือก มีการกระโดดเชือกคนเดียวและหลายคน
4. ประเภทซ่อนหา ได้แก่ ซ่อนหา แข่งเรือคน คล้ำหา ผีซุกผ้า
5. ประเภทการปรับผู้แพ้ถูกปรับด้วยวิธีต่าง ๆ อาจให้รำ ให้ร้องเพลง หรือเชก หัวเข้า เช่น ม้าหลังแดง ม้าหลังโปก ลูกช่วง กาฟักไข่ ขี่ม้าส่งเมือง ซักกะเข่อ
6. ประเภทไล่ ไล่จับ เช่น เสือจับคน ตีจับ งูกินหาง มอญซ่อนผ้า วิ่งเปี้ยว
7. ประเภทใช้ลูกบอล การเล่นประเภทนี้เป็นของต่างประเทศ เช่น แฮนด์บอล ลิงชิงบอล ลูกบอลลอคชา
8. ประเภทคัดออก ได้แก่ วีรีข้าวสาร พรายกระชิบ เทวดานั่งเมือง แก้อีคนตรี

9. ประเภทกระโดดข้าม ได้แก่ เสือข้ามห้วย คาคระโดด
10. ประเภท ตลก ประเภทนี้ คนดูสนุกสนาน เมื่อผู้เล่นทำผิดพลาด เช่น ปิดตาข้ามของ คมดอกไม้ ปิดตาตีหม้อ จูบเงา
11. ประเภทกระดาศดินสอ ได้แก่ เสือคกถ้ง พานางเข้าห้อง ดูกระจกเขียนภาพแมวจับหนู หมออุแม่่น ๆ
12. ประเภทแม่่นยำ เช่น กล้องข้าง จี้หลังทอยกระบืออง สะบ้า
13. ประเภทเที่ยว ได้แก่ เพลงพวงมาลัย เพลงขั้ว เพลงเรือ
14. ประเภทไม้ ได้แก่ ไม้หึ่ง โยนพอง ตีหึ่ง โยนไม้สูง
15. ประเภทสำหรับเด็ก ได้แก่ จำจี๋ แมงมุมขยุ้มหลังคา จับปูดำ
16. ประเภทร้องเพลง ได้แก่ ระบาย รำ ระบาย รำโทน
17. ประเภทเบ็ดเตล็ด

ทิพวรรณ คันทา (2542 : ก) กล่าวว่า การละเล่นพื้นบ้านอีสาน เป็นการเล่นที่มีผู้เล่นเป็นจำนวนมาก จึงต้องอาศัยการจัดลำดับผู้เล่นก่อนและหลังและการแบ่งกลุ่ม หรือแบ่งฝ่ายผู้เล่น วิธีจัดลำดับและการแบ่งฝ่ายผู้เล่นมีหลายวิธี แต่ละวิธีต่างก็มีจุดประสงค์เหมือนกัน คือ เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมเป็นธรรมต่อผู้เล่นทุกคน ผู้เล่นสามารถเลือกใช้วิธีใดก็ได้ตามความพอใจและความเหมาะสมกับกิจกรรมการละเล่นนั้น ๆ

ผ่องพันธุ์ มณีรัตน์ (2545 : 12) ได้แบ่งการละเล่นของเด็กไทยออกตามกติกาการเล่น ได้เป็น 2 ประเภท คือ

1. การเล่นที่เน้นการแข่งขัน ได้แก่ การเล่นที่มีผู้แพ้ชนะที่แน่นอน ซึ่งผู้เล่นทั้งสองฝ่ายยอมรับ การเอาชนะกันในการเล่นที่ผู้เล่นเกิดความรู้สึกว่า มีความสำคัญนั้น ต้องเป็นการแพ้ชนะที่เกิดจากความชำนาญและความสามารถที่เหนือกว่าของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ไม่ใช่การแพ้ชนะที่เกิดจากการหมุนเวียนสับเปลี่ยนตัวผู้เล่น
2. การเล่นที่ไม่เน้นการแข่งขัน เป็นการเล่นเพื่อฆ่าเวลา เพื่อความสนุกสนานเพื่อการออกกำลังกาย และการฝึกฝนตนเองในบางด้าน ผู้เล่นจะแพ้หรือชนะก็ไม่รู้สึกสำคัญ อาจจะเป็นการเล่นที่ผู้เล่นทุกคนมีโอกาสได้สับเปลี่ยนหน้าที่กัน จึงทำให้ลดความรู้สึกเรื่องแพ้ชนะลง

7.4.1 ลักษณะของการละเล่นพื้นบ้านของไทย

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช (2533 : 650 - 651) กล่าวว่า การละเล่นพื้นบ้านของไทยมีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางสังคม เป็นกิจกรรมของสังคมที่สอดคล้อง

กับวิถีชีวิตและสภาพของสังคมนั้น ๆ ดังนั้นลักษณะของการเล่นพื้นบ้านของไทย จึงน่าจะมีลักษณะสอดคล้องกับสภาพสังคมไทย ซึ่งอาจจะมีลักษณะบางประการเหมือนหรือแตกต่างกัน การเล่นพื้นบ้านของสังคมอื่น ๆ ซึ่งจะขอก้าวถึงลักษณะการเล่นพื้นบ้านของไทย ในแง่มุมต่าง ๆ ดังนี้

1. ความสอดคล้องกับสภาพแวดล้อม เนื่องจากสังคมไทยเป็นสังคมเกษตร ส่วนใหญ่มีวิถีชีวิตผูกพันกับธรรมชาติ และใช้เวลาอยู่กับการประกอบอาชีพทางการเกษตร การเล่นของไทยจึงเล่นในเวลาที่ว่างเว้นจากภารกิจในไร่นา โดยเฉพาะอย่างยิ่งช่วงว่างภายหลังการเก็บเกี่ยวพืชผล คือในวันเทศกาลต่างๆ ได้แก่ วันตรุษสงกรานต์ การเล่นพื้นบ้านมักนิยมเล่นมี สะบ้า ช่วงซัย ชักคะเย่อ มอญซ่อนผ้า เป็นต้น นอกจากนี้การเล่นบางอย่าง นำมาเล่นในเวลาเย็นและกลางคืน ซึ่งเป็นเวลาที่มีโอกาสพักผ่อนจากการงานประจำวัน ถ้าเป็นการเล่นของเด็ก โดยทั่วไปไม่ต้องทำงานตลอดทั้งวันเหมือนผู้ใหญ่ เด็กจึงเล่นได้ตลอดเวลาและมีอิสระในการเล่นเต็มที่ แม้ว่าผู้ใหญ่จะมอบหมายให้ทำงาน เช่น เลี้ยงน่อง พาวัวไปเลี้ยงทุ่งนา เป็นต้น เด็กก็จะใช้เวลาขณะทำงานเล่นไปพร้อม ๆ กันด้วย

2. วิธีการเล่น การเล่นเป็นกิจกรรมทางสังคม ซึ่งทำให้คนเล่นมีโอกาสพบปะสัมพันธ์กันได้พูดคุยและเล่นสนุกสนานร่วมกัน ทำให้ได้รับความเพลิดเพลิน มีชีวิตจิตใจเบิกบานมีสุขภาพกายและจิตที่ดี ซึ่งเป็นลักษณะของการนันทนาการอย่างหนึ่ง ดังนั้นลักษณะการเล่นที่เป็นการเล่นพื้นบ้านจึงไม่เคร่งครัดหรือเอาจริงจัง แม้จะมีกติกาหรือข้อกำหนดในการเล่นเป็นกติกาที่ไม่แน่นอนตายตัว ผู้เล่นสามารถปรับเปลี่ยนกติกาได้ตามสถานการณ์หรือสภาพแวดล้อมในขณะที่เล่น จะเห็นได้จากการเล่นจ้ำจี้ ไม่ได้กำหนดตัวผู้เล่น เล่นสนุกไม่ต้องการเอาชนะกันจริงจัง แต่ในเวลาเล่นผู้เล่นมีอิสระที่จะปรับวิธีการเล่นให้สอดคล้องกับกลุ่มที่เล่นและเป้าหมายที่ต้องการเล่นร่วมกัน ดังนั้นจะพบว่าการเล่นพื้นบ้านอย่างหนึ่งๆ มีลักษณะของวิธีการเล่นไม่เหมือนกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าเป็นการเล่นต่างท้องถิ่นกันวิธีการเล่นจะถูกคัดแปลงจนมีความแตกต่างกัน ซึ่งอาจจะเป็นบทร้องประกอบการเล่น กติกาการเล่น การใช้อุปกรณ์การเล่น เป็นต้น

นอกจากนี้การเล่นพื้นบ้านยังมีขั้นตอนการเล่นที่น่าสนใจ กล่าวคือ ถ้ามีคนเล่นเป็นจำนวนมากจะมีขั้นตอนการคัดเลือก “คนเป็น” หรือคนที่ต้องการสวมบทบาทเป็นบุคคลหรือตัวที่กำหนดขึ้นขั้นตอนแรกนี้ในแต่ละขั้นตอนแรกนี้ในแต่ละถื่นมีวิธีการเลือกที่มีชื่อเรียกต่างกันไป เช่นการเล่นซ่อนหาจะต้องกำหนด “คนเป็น” ซึ่งมีบทบาทเป็นผู้หา ส่วนคนอื่นเป็นผู้ซ่อน บางถื่นมีการคัดเลือก “คนเป็น ” ด้วยการโอบาหรือโอบาเหล่าตาเป๊ะ

หรือเป่าขลุ่ย บางท้องถิ่นมีชื่อเรียกอย่างอื่น คือ โอน้อยออก โอแปลกประหลาดเป็นและวัน
ทูซั่ม (ภาคใต้) และบางท้องถิ่นอาจคัดเลือกด้วยการจับไม้สั้น ไม้ยาว เป็นต้น นอกจากนี้ก่อน
สิ้นสุดการเล่นเมื่อหากคนแพ้ได้ก็อาจมีขั้นตอนของการปรับคนแพ้ ได้แก่ กินโต๊ะ หรือยอมให้
คนชนะขี่หลังพาไปยังจุดที่กำหนดหรือยึดเอาสิ่งของที่เล่นเป็นตนเอง เป็นต้นว่า ลูกหิน ยาง
เมล็ดน้อยหน้า เมล็ดมะขาม ขั้นตอนเช่นนี้ไม่ได้กำหนดไว้แน่นอนตายตัว ขึ้นอยู่กับคนเล่น
จะกำหนดและตกลงร่วมกัน

จากลักษณะในการเล่นการละเล่นพื้นบ้านดังกล่าวมานี้ สะท้อนให้เห็นว่า การเล่น
เป็นกิจกรรมที่ยอมรับร่วมกันในสังคม การละเล่นพื้นบ้านเป็นสมบัติร่วมกันของคนในสังคม
ซึ่งมีการรับการถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปยังรุ่นหนึ่งด้วยการสอน แนะนำหรือด้วยการ
เลียนแบบกัน เด็กเล็กจะเรียนวิธีการเล่นจากเด็กโตและผู้ใหญ่

7.4.2 ลักษณะเฉพาะของการเล่น

ลักษณะเฉพาะแต่ละอย่างมีลักษณะเฉพาะในด้านเวลาที่เล่น จำนวนผู้เล่น กติกา
การเล่น และอุปกรณ์การเล่น ลักษณะเหล่านี้เป็นปัจจัยที่กำหนดการเล่นของเด็กและผู้ใหญ่
จนมีผู้นำไปใช้วัสดุ ประเภทเล่นเป็นหมู่คณะ ประเภทมีบทร้องและเจรจาได้ตอบประกอบการ
เล่น บางครั้งอาจเป็นกีฬา เกม การสวมบทบาท ฯลฯ ตามแต่จะพิจารณาว่าจะใช้
ลักษณะเฉพาะแ่งใดเป็นเครื่องกำหนด ลักษณะของการเล่นที่มีอิทธิพลต่อการละเล่นพื้นบ้านที่
ยกตัวอย่าง ได้แก่

1. เวลาที่ใช้ การละเล่นแต่ละชนิดใช้เวลาเล่นแตกต่างกัน ผู้เล่นจะตัดสินใจว่าเวลา
ที่มีอยู่สำหรับการเล่นมีมากน้อยเพียงใด ถ้ามีเวลาน้อยก็จะเลือกการละเล่นชนิดที่จบได้ในเวลา
ที่จำกัด ถ้ามีเวลามากก็จะเลือกเล่นที่ซับซ้อนมากขึ้น ใช้เวลาเล่นกว่าจะรู้แพ้รู้ชนะนานขึ้น
จำนวนผู้เล่น เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจว่าจะเลือกเล่นอะไรดี ถ้าจำนวนผู้เล่นมีมาก
ก็มักจะเล่นแข่งขันกัน โดยแบ่งเป็น 2 - 3 ฝ่าย ถ้ามีคนจำนวนเพียง 2 - 3 คนก็มีโอกาสปรึกษากัน
ว่าจะเลือกเล่นอะไรได้มากกว่า โดยอาจจะเลือกเล่นแข่งขันหรือไม่แข่งขันก็ได้

2. กติกาในการเล่น การละเล่นหลายอย่างกำหนดกติกาการเล่นไว้ชัดเจนเป็น
แบบแผนที่ผู้เล่นรับรู้กัน แต่ถ้ามีคนบางคนไม่รู้กติกาคนที่เคยเล่นจะอธิบายกติกาให้ฟัง แต่มี
การละเล่นบางอย่างที่ผู้เล่นจะตกลงกติกาใหม่ร่วมกันได้ หรืออาจปรับวิธีการเล่น กติกาหรือ
บทบาทของผู้เล่นแต่ละคนให้เหมาะสมกับเวลา จำนวนผู้เล่น ลักษณะผู้เล่น และอุปกรณ์การ
เล่นที่มีอยู่

3. อุปกรณ์การเล่น เป็นของเล่นประเภทวัสดุอุปกรณ์ หรือสิ่งของต่าง ๆ ที่ประกอบการเล่น อาจจะทำขึ้นมาประดิษฐ์ขึ้นเอง บางชิ้นใช้ไม้ขัดคร่าว และบางชิ้นใช้ไม้ฉลวย นอกจากนั้นจำนวนและขนาดของอุปกรณ์การเล่นก็มีอิทธิพลต่อการเล่นเช่นกัน กล่าวคือการเล่นขนาดใหญ่ จำนวนมาก และใช้เวลาทำนาน จะไม่นิยมเล่นกันบ่อย ๆ นอกจากจะเล่นในโอกาสสำคัญ ๆ หรือเก็บไว้หวัดคนอื่น ๆ

สรุปได้ว่าการละเล่นพื้นบ้านเป็นวัฒนธรรมการเล่นที่มีปัจจัยต่าง ๆ เป็นตัวกำหนดที่มีอิทธิพลต่อการเล่นของมนุษย์ ปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้ได้แก่ ปัจจัยจากธรรมชาติแวดล้อม สภาวะทางสังคมและวัฒนธรรม และลักษณะเฉพาะของการเล่น

7.5 คุณค่าของการละเล่นพื้นบ้าน

คุณค่าของการละเล่นพื้นบ้านที่เห็นได้ชัดเจนก็คือให้ความสนุกสนานเพลิดเพลินบันเทิงใจ ผู้เล่นจะมีอารมณ์แจ่มใสและเบิกบาน นอกจากนี้การละเล่นพื้นบ้านยังมีคุณค่าในแง่มุมอื่น ๆ อีกมากมาย เช่น ด้านร่างกาย ด้านอารมณ์ ด้านการศึกษา ด้านสังคม ด้านวัฒนธรรม เป็นต้น ซึ่งสามารถแบ่งออก เป็นประเภทใหญ่ ๆ ได้ 2 ประเภท ดังนี้

1. คุณค่าของการละเล่นพื้นบ้านต่อผู้เล่น ผู้เล่นทุกเพศทุกวัยได้รับประโยชน์จากการละเล่นพื้นบ้าน โดยเฉพาะเด็ก ๆ ที่เป็นผู้เล่นกันบ่อย ๆ ซึ่งสามารถแบ่งออกได้ ดังนี้คือ

1.1 ด้านร่างกาย เด็กได้รับการพัฒนาด้านร่างกาย ทำให้ร่างกายมีการเจริญเติบโต ช่วยให้เด็ก ได้ฝึกทักษะการใช้กล้ามเนื้อส่วนต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม เช่น การวิ่ง ก้าวกระโดด การใช้สายตาดาคะเน กระระยะ การใช้กล้ามเนื้อในการขีดลากเส้น ทักษะในการทรงตัว การเล่นขาโดกเดก เด็กต้องเรียนรู้การทรงตัว บังคับร่างกายเดินบนไม้ไผ่โดยไม่ล้ม

1.2 คุณค่าทางด้านอารมณ์ ความสนุกสนาน ความมีชีวิตชีวา ความตื่นเต้น เป็นอารมณ์ที่เด็กได้รับจากการเล่น คุณค่านี้เด็กจะแสดงออกมาในรูปแบบของการเล่นที่แตกต่างกันออกไป ถ้าเป็นการเล่นตามลำพังเพียงคนเดียว พฤติกรรมการเล่นจะเป็นไปแบบเรียบง่าย เพราะถ้าไม่มีใครสนใจ เด็กจะสนใจเฉพาะสิ่งที่ตัวเองกำลังจดจ้องอยู่เท่านั้น ซึ่งต่างไปจากการเล่นสองคนและการรวมกลุ่มการเล่นหลายคน เด็กจะได้รับความเพลิดเพลินความตื่นเต้นมากกว่าการเล่นเพียงคนเดียว การเล่นทักษะนี้เมื่อมีผู้เล่นหลายคนก็จะเกิดความสุขสนุกสนานมากขึ้น พื้นที่ที่ใช้ในการเล่นจะต้องมีบริเวณกว้างขวางพอสมควร เช่นการเล่นหมუნนาพิกา ปิคตาตีหม้อ คมดอกไม้

1.3 คุณค่าด้านการศึกษา โดยธรรมชาติการเล่นของเด็กจะเริ่มจากสิ่งที่

อยู่ใกล้ตัวแล้วขยายการเรียนรู้ไปยังบุคคลรอบข้าง โดยได้รับการถ่ายทอดจากผู้ร่วมเล่นด้วย มีความคิดสร้างสรรค์ใหม่ ๆ มีการแลกเปลี่ยนวิธีเล่นระหว่างกัน เด็กได้เรียนรู้ธรรมชาติรอบตัว เช่น ธรรมชาติของสัตว์และธรรมชาติของคน จากผลของการเรียนรู้เด็กจะได้ประสบการณ์การเล่นเพิ่มขึ้น ประสบการณ์ยังช่วยส่งเสริมด้านสติปัญญา ด้านความคิดสร้างสรรค์ ด้านการเรียนรู้ ประสบการณ์เหล่านี้เป็นการช่วยเตรียมให้เด็ก ๆ พร้อมทั้งทำหน้าที่เป็นพลเมืองดี เมื่อเขาเติบโตเป็นผู้ใหญ่ในอนาคต โดยเฉพาะความเป็นระเบียบวินัยเป็นสิ่งที่ประเทศชาติกำลังต้องการ

1.4 คุณค่าด้านสังคม การเล่นเป็นส่วนสำคัญและแสดงให้เห็นความเด่นชัดในการพัฒนาด้านสังคมให้แก่เด็ก กล่าวคือเด็กที่อยู่ในสภาพที่ต้องอยู่คนเดียวที่บ้านหรือมีบุคลิกที่ไม่ค่อยปกติไม่มีพลังความสามารถที่จะเข้าร่วมมือกับคนอื่นได้อย่างน่าพอใจ คนขาดสิ่งเหล่านี้เมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่เขาจะไม่มีโอกาสได้เปรียบคนอื่น และจะพบเสมอว่าคนที่เคยร่วมเล่นกับเพื่อน ๆ มาตั้งแต่ครั้งยังเป็นเด็ก มักจะเป็นคนให้ความร่วมมือกับคนอื่น และคนอื่นให้ความร่วมมือด้วย (ประพัฒน์ ลักษณะพิสุทธิ์. 2530 : 14) มีผู้นิยมชมชอบอยู่มาก เด็กที่ขี้อายชอบหลบหน้าไม่พูดจา ก็จะได้เรียนรู้ถึงการเปลี่ยนนิสัยดังกล่าว เด็กที่กำก้มเห็นแก่ตัวเอาไรด์เอาเปรียบผู้อื่นก็จะได้เรียนรู้ว่าไม่ใช่มีเขาเพียงคนเดียวเท่านั้นที่มีโอกาสจะทำอย่างนั้น ฉะนั้นโดยส่วนมากเด็กทุกคนยอมรับและปฏิบัติตามกฎกติกาที่ได้ตั้งขึ้น พฤติกรรมที่เด็กได้แสดงความจริงใจ โดยไม่เอาไรด์เอาเปรียบกันนั้น ช่วยให้การอยู่ร่วมกันในสังคม มีความเป็นระเบียบเรียบร้อยและยังปลูกฝังนิสัยให้แก่เด็กในด้านต่าง ๆ ได้แก่

1.4.1 ด้านความเป็นระเบียบเรียบร้อย

1.4.2 ด้านความรับผิดชอบ

1.4.3 ด้านความสามัคคีรักหมู่คณะ

1.4.4 ด้านความอดทน เสียสละ

1.4.5 ด้านความซื่อสัตย์

2. คุณค่าของการเล่นพื้นบ้านต่อสังคม การเล่นพื้นบ้านที่มีคุณค่าต่อสังคม แบ่งออกเป็น 2 ด้าน ดังนี้

2.1 ด้านสังคม การเล่นพื้นบ้านเสมือนภาพสะท้อนของชีวิตและสังคม การเล่นช่วยให้เราเข้าใจเรื่องราวของผู้คน ได้ทราบถึงความรู้สึกนึกคิดของคนไทย ซึ่งทำให้เรามองเห็นภาพสะท้อนจากการเล่นพื้นบ้านต่อสังคมไทยมีดังนี้

2.1.1 สะท้อนให้เห็นถึงสภาพความเป็นอยู่ของครอบครัว เช่น การเล่นเล็ยงน้อง แสดงให้เห็นถึงความรักความผูกพันของพี่ที่มีต่อน้อง การเล่นว่าว การทำว่าวจัดเป็นงานศิลปะชิ้นหนึ่ง ทำแล้วต้องสวยงามและสามารถวิ่งให้คิดลมบนได้ ฉะนั้นต้องอาศัยทักษะฝีมือและความประณีต การทำว่าวมักเป็นผู้ใหญ่ทำให้เด็กเล่น แสดงให้เห็นถึงความผูกพันที่ผู้ใหญ่มีต่อเด็ก ภาพชีวิตของคนไทยที่สร้างบ้านเรือนริมแม่น้ำ จากการเล่นเกมอ้ายเข้ อ้ายโจง เกมแข่งเรือคน

2.1.2 สะท้อนให้เห็นถึงการประกอบอาชีพ มีการละเล่นหลายประเภทที่แสดงให้เห็นว่ามีการประกอบอาชีพหลักและอาชีพรอง เช่น จำจีผลไม้ สะท้อนให้เห็นว่าชาวบ้านประกอบอาชีพทำสวนผลไม้หลากหลายชนิด

2.1.3 สะท้อนให้เห็นถึงขนบธรรมเนียมประเพณีไทย การละเล่นพื้นบ้านได้กลายมาเป็นประเพณีประจำท้องถิ่น เช่น การแห่บั้งไฟ การแข่งเรือ การวิ่งควาย เป็นต้น

2.1.4 สะท้อนให้เห็นค่านิยม เช่น ค่านิยมเรื่องการบวช สังคมไทยนิยมให้ลูกชายบวชเพื่อตอบแทนบุญคุณพ่อแม่ คังบหรือ่งที่ว่า “จำจี้อวด พาถูกไปบวช ถึงวัดถึงวา พอสีกออกมา ตูกตาต้องปอง จับใส่กล่อง นิ่งหน่อง นิ่งหน่อง ”

2.2 ค้านวัฒนธรรม วัฒนธรรมเป็นผลผลิตของสังคม สามารถให้คนเรียนรู้ได้ถ่ายทอดกันจากผู้ใหญ่และผู้ร่วมเล่น แสดงให้เห็นว่าการถ่ายทอดจากผู้ใหญ่และผู้ร่วมเล่นแสดงให้เห็นว่า การถ่ายทอดเป็นไปตามลักษณะวัฒนธรรม ซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ

2.2.1 วัฒนธรรมทางวัตถุ ส่วนมากมักจะเป็นอุปกรณ์ที่เด็กสามารถหามาเล่นได้มีอยู่ทั่วไปตามธรรมชาติรอบ ๆ ตัว อาจเป็นพืช สัตว์ สิ่งของ และเครื่องใช้ต่าง ๆ ที่มีอยู่ในครัวเรือน เป็นต้น

2.2.2 วัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ เช่น ภาษา ศาสนา การละเล่นของเด็กจึงจำเป็นต้อง มีการสื่อสารด้วยภาษา อาจเป็นภาษาพูด ภาษาท่าทาง (ภาษาสัญลักษณ์) การเล่นที่บ่งบอกภาษาสัญลักษณ์ คือการเล่น โอส้ม การเล่น โอเฝียง

นอกจากนี้ สาร สาระทัศนานันท์ (2529 : 4-6) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการละเล่นพื้นบ้านไว้พอสรุปได้ดังนี้

1. เป็นการช่วยบริหารร่างกายให้แข็งแรงสมบูรณ์ ในขณะที่แสดงการละเล่นร่างกายได้เคลื่อนไหว การละเล่นบางอย่างได้มีการออกแรงแข่งขันกันด้วย จึงทำให้ผู้เล่นได้

บริหารร่างกาย ผู้ร่วมกิจกรรมได้ออกกำลังกายไปด้วย อันเป็นผลทำให้ร่างกายสมบูรณ์แข็งแรง มีสุขภาพอนามัย มีอำนาจต้านทานโรค

2. ช่วยทำให้สุขภาพจิตดีพลีดพลีน เนื่องจากการละเล่นเป็นนันทนาการส่วนหนึ่งทำให้ผู้เล่นรู้สึกสนุกสนานพลีดพลีนจิตแจ่มใสร่าเริง จึงทำให้จิตใจสบายมีอารมณ์ดี เป็นการช่วยรักษาสุขภาพจิตของผู้แสดงการละเล่นและคลายความตึงเครียดของประสาทได้เป็นอย่างดี มีคนเล่นร่วมกันเล่นคราวละหลาย ๆ คน นอกจากนี้ยังมีผู้ร่วมชมและสนับสนุนการแสดงการละเล่นด้วย บุคคลเหล่านี้จะร่วมกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง ทำให้ได้มีส่วนร่วมการแข่งขัน การแสดง หรือร่วมสนุกสนานกับกลุ่มคนเหล่านั้น เมื่อได้ร่วมกิจกรรมกัน ก็เกิดความรักใคร่ กลมเกลียวกัน ความคุ้นเคยเป็นกันเองย่อมมีขึ้น คุณชาติพี่น้องอันแท้จริง ย่อมก่อให้เกิดความรักใคร่สามัคคีในหมู่คนเหล่านั้น

3. ฝึกให้เป็นผู้มีน้ำใจ ต่อสู้กล้าหาญและมีน้ำใจนักกีฬา การละเล่นบางอย่างย่อมจะมีการต่อสู้และแข่งขัน ระหว่างบุคคลต่อบุคคลหรือหมู่คณะต่อหมู่คณะ การต้องการอาศัยความสามารถทั้งด้านกำลังกายและกำลังใจ ผู้ใดได้แข่งบ่อย ๆ ย่อมทำให้ร่างกายและจิตใจเข้มแข็งพร้อมที่จะเผชิญปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ เป็นการฝึกคนให้รู้จักต่อสู้กล้าหาญ ทั้งเป็นการอบรมให้เป็นผู้มีน้ำใจนักกีฬา รู้แพ้รู้ชนะ รู้ภัย เป็นต้น นับเป็นการสร้างนิสัยที่ดีแก่ผู้แสดงการละเล่น

4. เป็นการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ ก่อนแสดงการละเล่นย่อมมีการปรึกษาหารือและตกลงกันถึงวิธีการเล่นหรือกติกา การจัดหาอุปกรณ์ และค้นหาตัดแปลงวิธีการละเล่นแปลก ๆ ที่เหมาะสมเพิ่มเติม เป็นการฝึกให้บุคคลเหล่านั้น รู้จักคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ในสิ่งที่ดีงาม ซึ่งการริเริ่มสร้างสรรค์นี้ควรฝึกให้มีขึ้น โดยเฉพาะเด็ก ๆ และเยาวชน ควรได้มีการฝึกให้มากขึ้น

5. ช่วยส่งเสริมประสบการณ์ชีวิตนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน การละเล่นบางอย่าง เช่น การละเล่นของเด็ก เป็นการเรียนแบบของผู้ใหญ่ ทำให้เด็กมีจินตนาการ และได้ฝึกปฏิบัติจริงตามผู้ใหญ่ เป็นการฝึกให้มีปฏิภาณไหวพริบ ช่วยให้เกิดความรอบรู้บางอย่าง เป็นการส่งเสริมประสบการณ์ชีวิต โดยครูอาจารย์อาจนำไปใช้ประกอบการเรียนการสอนในโรงเรียน ผลที่ได้จากการละเล่นอาจนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันต่อไป

6. เป็นการฝึกปฏิภาณไหวพริบ เพราะการละเล่นต่าง ๆ ส่วนมากมักจะมีการแข่งขันกัน การแข่งขันจะมีชัยชนะได้ จะต้องอาศัยปฏิภาณไหวพริบของผู้เล่นแต่ละคน ประกอบด้วย หากผู้เล่นมีปฏิภาณไหวพริบดี ย่อมมีส่วนช่วยให้ผู้เล่นมีชัยชนะมากที่สุด

ในขณะที่ผู้เล่นทุกคนต้องพยายามใช้สมองหรือไหวพริบของตนเอง เมื่อมีการฝึกการใช้สมองหรือไหวพริบบ่อย ๆ เข้าย่อมจะช่วยให้ผู้นั้นมีปฏิภาณไหวพริบดีขึ้น นอกจากนี้การละเล่นบางอย่างอาจช่วยฝึกการสังเกตและฝึกความจำด้วย

7. ฝึกระเบียบวินัย การเชื่อฟัง และรู้หน้าที่ ชรรถคการละเล่นย่อมมีกติกา ผู้เล่นต้องอยู่ในขอบข่ายของกติกา และจะต้องถือระเบียบวินัยในการเล่น และปกติในการเล่นมักมีผู้ตัดสิน บางทีมีหัวหน้าทีม ผู้เล่นจะต้องเชื่อฟังผู้ตัดสินและจะต้องเชื่อฟังหัวหน้าทีมด้วย จึงจะทำให้การเล่นดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย และการเล่นถ้าจะให้ได้ชัยชนะ ข้อสำคัญอย่างหนึ่งคือ ผู้เล่นจะต้องรู้จักหน้าที่ของตน และพยายามทำหน้าที่ของตนให้ดีที่สุดด้วย การละเล่นจึงนับเป็นการฝึกสิ่งดีงามดังกล่าวไปในตัว

8. ช่วยแก้ปัญหาเรื่องเด็กชุกชนหรือเล่นเป็นโทษ ตามธรรมชาติของเด็กย่อมไม่ชอบอยู่หนึ่ง ๆ บางทีการไม่อยู่หนึ่งของเด็กอาจเล่นเป็นโทษ เช่น ทำให้เกิดความเสียหายและอันตรายต่อตนเองและผู้อื่น ตลอดจนทรัพย์สินของด้วย เมื่อมีการละเล่นขึ้น เด็กย่อมมีโอกาสระบายออกซึ่งความอัดอั้นในด้านกำลังกายและจิตใจ ทั้งการละเล่นส่วนมากย่อมมีผู้ควบคุมและอยู่ในกรอบแห่งกติกา การละเล่นจึงช่วยให้ผู้เล่นได้แสดงออกในทางที่เหมาะสมสมควร ทั้งเป็นการแก้ปัญหาในด้านความชุกชนหรือการละเล่นเป็นโทษของเด็กได้อย่างดี

9. ช่วยทำให้งานประเพณีสนุกสนานครื้นเครง ในงานเทศกาลตามประเพณีต่าง ๆ เช่น บุญตรุษสงกรานต์ งานบุญเข้าพรรษานูญออกพรรษา เป็นต้น นอกจากมีการคบงัน(ฉลอง) และจัดกิจกรรมต่าง ๆ แล้ว จะมีการละเล่นประกอบด้วย ก็จะทำให้งานนั้น ๆ สนุกสนานครื้นเครง เป็นการส่งเสริมให้งานมีชีวิตชีวา ช่วยทำให้มีผู้ร่วมงานมากขึ้น ทำให้ผู้ร่วมงานรู้จักคุ้นเคยและรักใคร่สามัคคี มีความรื่นเริงบันเทิงใจ

10. เป็นการส่งเสริมในด้านขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมและเอกลักษณ์ของท้องถิ่น เนื่องจากการละเล่นพื้นบ้านบางอย่าง ประชาชนได้นำมาเล่นในงานประเพณี ช่วยให้งานนั้นสนุกสนานยิ่งขึ้น การละเล่นจึงนับว่ามีส่วนส่งเสริมขนบธรรมเนียมประเพณีด้วย นอกจากนี้การละเล่นยังเป็นมรดกตกทอด ลอกเลียนแบบต่อ ๆ กันมาตั้งแต่สมัยโบราณ เป็นเครื่องบอกถึงความเจริญก้าวหน้า จึงนับว่าเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม และการละเล่นของบางท้องถิ่นก็แตกต่างกันไป จึงนับเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นนั้นด้วย

สรุปได้ว่า การละเล่นพื้นบ้านมีคุณค่าเป็นอย่างยิ่งทั้งต่อตัวผู้เล่นและผู้ชมหรือต่อสังคม ไม่ว่าจะเป็นทั้งทางตรงหรือทางอ้อมก็ตาม ดังนั้นควรที่จะมีการอนุรักษ์และส่งเสริมให้คงอยู่สืบต่อไป

8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

8.1 งานวิจัยในประเทศ

พิมพ์แฉ สาวิวงศ์จันทร์ (2532 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษา การสร้างเสริมลักษณะนิสัยในการเล่นที่พึงประสงค์ให้แก่เด็กของครูในโรงเรียนอนุบาล กรุงเทพมหานคร เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบการสร้างเสริมลักษณะนิสัยในการเล่นที่พึงประสงค์ให้แก่เด็กของครูในโรงเรียนอนุบาล กรุงเทพมหานคร จำแนกตามระดับการศึกษา สาขาวิชาและประสบการณ์ในการสอนของครูผลการวิจัย พบว่า ค่าเฉลี่ยของครูอนุบาลในการสร้างเสริมลักษณะนิสัยในการเล่นที่พึงประสงค์ให้แก่เด็กอยู่ในระดับมากที่สุด 2 ด้าน ได้แก่ ด้านการมีวาจา ไพเราะอ่อนหวานและด้านการรักษาความปลอดภัยในการเล่นและอยู่ในระดับมาก 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความมีระเบียบวินัย เคารพกฎกติกาที่กำหนดไว้ ความรับผิดชอบ การตัดสินใจในการแก้ปัญหา โดยกิจกรรมที่มีค่าเฉลี่ยสูง เป็นการใช้ภาษาท่าทาง ส่วนกิจกรรมที่ต้องเตรียมสื่อและอุปกรณ์ จะมีค่าเฉลี่ยรองลงมา

อรวรรณ สุ่มประดิษฐ์ (2533 : 77) ได้ศึกษาพฤติกรรมทางสังคมด้านความเอื้อเฟื้อ ความมีระเบียบวินัยและระดับขั้นการเล่นของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการเล่นแบบไทย และการเล่นที่จัดอยู่ทั่วไป ของนักเรียนชาย – หญิง ชั้นอนุบาลปีที่ 2 โรงเรียนวัดธาตุทอง และ โรงเรียนสอนเด็กก่อนเกณฑ์วัดฉัตรธรรมสาธิตวรวิหาร กรุงเทพมหานคร ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2532 จำนวน 30 คน ผลการศึกษาพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการเล่นแบบไทย มีพฤติกรรมทางสังคมด้านความเอื้อเฟื้อ ความมีระเบียบวินัยสูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการเล่นแบบทั่วไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เด็กปฐมวัยที่ได้รับการเล่นแบบไทย มีระดับขั้นการเล่นทางสังคมแตกต่างจากปฐมวัยที่ได้รับการเล่นแบบทั่วไปอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สัณห์พัฒน์ อรุณธารี (2535 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาสภาพและปัญหาในการจัดกิจกรรมสร้างเสริมระเบียบวินัยเด็กปฐมวัยในโรงเรียนอนุบาล สังกัดสำนักงานคณะกรรมการศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร โดยการศึกษาในเรื่อง นโยบาย การส่งเสริมสนับสนุน ลักษณะการจัดกิจกรรมสร้างระเบียบวินัย และปัญหาในด้านต่าง ๆ แบบสอบถามเป็นแบบเลือกตอบและคำถามปลายเปิดวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่า ร้อยละ ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนทุกแห่งมีเป้าหมายมุ่งให้เด็กได้ฝึกความมีระเบียบวินัย ตามพัฒนาการและความพร้อมของเด็กแต่ละวัย และมีนโยบายให้เด็กปฏิบัติเคร่งครัดปานกลาง การส่งเสริมและสนับสนุนการจัดกิจกรรมใช้วิธีการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้สะอาด และมีระเบียบ การส่งเสริมสนับสนุนครู

อนุบาลในการจัดกิจกรรมใช้วิธีการร่วมประชุมปรึกษาหารือและติดตามการแก้ปัญหา ลักษณะการจัดกิจกรรมสร้างเสริมระเบียบวินัย พบว่า ส่วนมากครูอนุบาลใช้กิจกรรมการสนทนา รองลงมา คือให้เด็กได้ปฏิบัติจริง เล่นิทาน สาธิต และร้องเพลง ตามลำดับ ปัญหาในการจัดกิจกรรมสร้างเสริมระเบียบวินัย ในด้านการบริหาร ผู้บริหารไม่สามารถติดตามและประเมินผลงานตามแผนหรือโครงการที่จัดกิจกรรมได้ และครูอนุบาลไม่สามารถดำเนินงานตามแผนหรือโครงการส่งเสริมจัดกิจกรรมสร้างเสริมระเบียบวินัย ด้านอุปกรณ์และสถานที่ ผู้บริหารและครูอนุบาลมีความเห็นสอดคล้องกัน ในเรื่องการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียน เพื่อส่งเสริมความมีระเบียบวินัยของเด็กปฐมวัยในโรงเรียน

ปีทมาวดี บุญยสวัสดิ์ (2535 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลของการใช้เกมการเล่นที่บ้านของไทยที่มีผลต่อการพัฒนาทักษะทางสังคม ด้านการเคารพต่อระเบียบวินัยในตนเองและกลุ่ม การมีส่วนร่วมในการทำงานกลุ่ม การแสดงออกและการแก้ปัญหาในกลุ่ม การมีมารยาทในสังคม การแสดงความรับผิดชอบและลักษณะการเป็นผู้นำ และการช่วยเหลือผู้อื่นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยประชากรเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ปีการศึกษา 2535 ของโรงเรียนอนุบาลพิบูลเวศม์ กรุงเทพมหานคร โดยทดลองสอนนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมเป็นเวลา 6 สัปดาห์เท่ากัน เมื่อสิ้นสุดการทดลองบันทึกพฤติกรรมทักษะทางสังคมของนักเรียนและวัดสังคมมิติของนักเรียนทั้งสองกลุ่มทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการทดสอบค่า t -test ผลการวิจัยพบว่า

1. นักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีคะแนนทักษะทางสังคมในด้านการเคารพต่อระเบียบวินัยของตนเองและกลุ่ม การมีส่วนร่วมในการทำงานกลุ่ม การแสดงออกและการแก้ปัญหาในกลุ่ม ไม่แตกต่างกัน

2. นักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนทักษะทางสังคมในด้านการมีมารยาทในสังคม การแสดงความรับผิดชอบและลักษณะความเป็นผู้นำ การช่วยเหลือผู้อื่นสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อรวรรณ ปินตา (2536 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการพัฒนาทักษะทางสังคมอย่างเป็นระบบแก่นักเรียนชั้นเด็กเล็ก รูปแบบนี้คือ การจัดกิจกรรมการสอนให้นักเรียนเกิดความรู้ความเข้าใจ และเห็นคุณค่าของลักษณะนิสัยที่ต้องการปลูกฝัง และจัดกิจกรรมฝึกให้นักเรียนได้ปฏิบัติจริง ตามความรู้ความเข้าใจที่ได้รับ กิจกรรมการสอนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งกิจกรรมทั้ง 2 ประเภทนี้จะใช้ควบคู่กันอย่างเป็นระบบ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นเด็กเล็ก จำนวน 2 ห้องเรียน ห้องเรียนละ 30 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

โดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย ๆ กลุ่มทดลองได้รับการสอนตามแผนการจัดประสบการณ์ ที่บูรณาการกิจกรรมการสอน และฝึกทักษะนิสัยทางสังคม โดยผู้วิจัยเป็นผู้สอน นักเรียนกลุ่มควบคุมได้รับการสอนตามแผนการจัดประสบการณ์ชั้นเด็กเล็ก โดยอาจารย์ประจำชั้นเป็นผู้สอน ปกติทำการสอนเป็นเวลา 4 สัปดาห์ ผลการทดลองพบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนโมโนทัศน์เกี่ยวกับลักษณะนิสัยทางสังคมจากการประเมินสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จันทนา ศิพงษ์ตน (2536 : 73 –75) ได้ศึกษาผลของการจัดประสบการณ์การเล่นที่บ้านของไทย และการเล่นทั่วไปที่มีต่อทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัยที่มีต่อความสามารถทางด้านสติปัญญาต่างกันของเด็กชายและเด็กหญิง อายุระหว่าง 4 – 5 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2535 ของโรงเรียนจิราศาสตร์วิทยา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 60 คน ผลการศึกษาพบว่า เด็กปฐมวัยที่มีความสามารถทางด้านสติปัญญา ปานกลางและต่ำ ที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นที่บ้านของไทยและการเล่นทั่วไปมีทักษะพื้นฐานทาง คณิตศาสตร์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01

ปราโมทย์ เยี่ยมสวัสดิ์ (2538 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเกี่ยวกับผลของการเล่นเป็นกลุ่มแบบกำหนดวิธีเล่นเอง ที่มีต่อความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กอนุบาล เพื่อศึกษาผลของการเล่นเป็นกลุ่มแบบร่วมกันกำหนดวิธีเล่นเองที่มีต่อความเชื่อมั่นในตนเอง ด้านความกล้าแสดงออก และด้านความกล้าตัดสินใจของเด็กอนุบาล ผลการวิจัย พบว่า

1. ความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กอนุบาลที่เล่นเป็นกลุ่ม แบบกำหนดวิธีเล่นเอง สูงกว่าความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กอนุบาลที่เล่นเป็นกลุ่มแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. ความเชื่อมั่นในตนเองด้านความกล้าแสดงออกของเด็กอนุบาลที่เล่นเป็นกลุ่มแบบกำหนดวิธีเล่นเอง สูงกว่า ความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กอนุบาลที่เล่นเป็นกลุ่มแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สินีนารถ นรินทร์สรศักดิ์ (2538 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการเล่นของเด็กในกรุงเทพมหานคร ระหว่าง พ.ศ. 2485 - 2500 , พ.ศ. 2501- 2531 , พ.ศ. 2532 - 2538 ในด้านลักษณะการเล่น ลักษณะสถานที่เล่น ลักษณะปฏิสัมพันธ์ของผู้เล่น และลักษณะของของเล่นหรืออุปกรณ์ประกอบการเล่น ผลการวิจัย พบว่า

ลักษณะการเล่นช่วงที่ 1 - 2 ส่วนใหญ่ มาจากการเล่นของผู้ที่เคยเป็นเด็กมาก่อน เป็นการเล่นเป็นกลุ่มและเป็นการเล่นเพื่อความเพลิดเพลินและเป็นการละเล่นพื้นบ้านเป็นส่วนใหญ่

ลักษณะสถานที่ การเล่นแทบทั้งหมดเป็นการเล่นในร่มและกลางแจ้ง ไม่มีการจัดเตรียมสถานที่เฉพาะเพื่อการเล่น

ลักษณะปฏิสัมพันธ์ ส่วนใหญ่มีการปฏิสัมพันธ์ทางท่าทางตามกติกาที่กำหนด การเล่นส่วนหนึ่งมีบทเรื่อง บทสนทนาและคำคล้องจองประกอบการเล่น

ลักษณะของเล่นหรืออุปกรณ์การเล่นมีการเล่นกับของเล่นเป็นส่วนใหญ่และเป็นการเล่นเป็นกลุ่มมากกว่าการเล่นคนเดียวและใช้ส่วนต่าง ๆ ของร่างกายประกอบการเล่น อุปกรณ์และเครื่องเล่นส่วนใหญ่เป็นของที่ประดิษฐ์ขึ้นเองมากกว่าการซื้อ

สุรัสวดี ปุณณโชติ (2538 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิธีที่ครูใช้แก้ปัญหาพฤติกรรมทางสังคมของเด็กวัยอนุบาลในกรุงเทพมหานคร เพื่อศึกษาลักษณะปัญหาพฤติกรรมทางสังคมของเด็กวัยอนุบาลและวิธีที่ครูใช้แก้ปัญหาพฤติกรรมทางสังคมของเด็กวัยอนุบาล ในด้านแนวทางการรับรู้ และการตัดสินใจแก้ปัญหา เทคนิควิธี และวิธีที่ครูใช้ในแต่ละครั้งของการแก้ปัญหา ผลการวิจัยพบว่า

1. ลักษณะปัญหาพฤติกรรมทางสังคมของเด็กวัยอนุบาลที่ครูจำนวนมากรับรู้ว่ามีพบบ่อย คือ ขอบฟุ้ง ขอบพูดโพล่งขึ้นมา ดูกจากที่เดินไปเดินมาตลอดเวลา ขอบแย่งรบกวนการเล่น และการทำงานของเพื่อน ทำร้ายร่างกายผู้อื่น พูดจาไม่สุภาพและเล่นรุนแรง
2. ครูส่วนใหญ่มีแนวทางการให้ความหมายของลักษณะปัญหาพฤติกรรมทางสังคมโดยพิจารณาจากความรุนแรง และอาจเป็นอันตรายต่อตนเองและผู้อื่น การรบกวนชั้นเรียน การมีพฤติกรรมไม่สมวัย และการปฏิบัติไม่เป็นไปตามกฎ ระเบียบของโรงเรียน ห้องเรียน
3. เทคนิควิธีที่ครูส่วนใหญ่มักใช้ในการแก้ปัญหา ได้แก่ การให้เพื่อนปรบมือให้ การพูดชมเชย การให้ดาว การร้องเพลง การให้ทำท่าทางตามคำสั่ง และการให้นักเรียนตั้งกฎเกณฑ์ของห้องด้วยตนเอง
4. วิธีครูใช้ในแต่ละขั้นของการแก้ปัญหา พฤติกรรมทางสังคม พบว่า เมื่อครูสังเกตพบปัญหาพฤติกรรม ครูส่วนใหญ่ใช้วิธีการเตือนด้วยท่าทางและคำพูด เมื่อปัญหายุติลง ครูเสริมแรงด้วยการชมเชย แต่เมื่อปัญหายังคงดำเนินต่อไป ครูใช้วิธีที่ตรงไปตรงมาและมีความจริงจังมากขึ้น ได้แก่ การสั่งให้หยุด การเข้าไปแยกเด็กออกจากเหตุการณ์ เป็นต้น และ

เมื่อปัญหาที่มีความรุนแรงมากขึ้น ครูส่วนใหญ่พยายามหาสาเหตุของปัญหาที่แท้จริง แก้ปัญหาด้วยตนเองอีกครั้งหนึ่งและปรึกษากับบุคคลอื่น ๆ

สุภา สุขวิบูลย์ (2539 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเปรียบเทียบลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นตามมุมตามข้อตกลงและเล่นแบบมีปฏิสัมพันธ์โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียน 5 - 6 ปี โรงเรียนวัดยายร่ม กรุงเทพมหานคร จำนวน 30 คนผลการวิจัย พบว่า

1. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นตามมุมตามข้อตกลงและการเล่นแบบมีปฏิสัมพันธ์มีลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์สูงขึ้นกว่าการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นตามมุมตามข้อตกลงกับการเล่นแบบมีปฏิสัมพันธ์มีลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นตามมุมตามข้อตกลงกับการเล่นแบบมีปฏิสัมพันธ์มีความคงทนของลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นตามมุมตามข้อตกลงและการเล่นแบบมีปฏิสัมพันธ์มีความคงทนของลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

วันเพ็ญ ปุโลพัฒน์ (2539 :77) ได้ศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมทางสังคมด้านการแบ่งปันการช่วยเหลือ และการร่วมมือของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการเล่นสมมติแบบกึ่งชี้แนะและเล่นสมมติแบบอิสระ พบว่า

1. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการเล่นสมมติแบบกึ่งชี้แนะกับเด็กปฐมวัยที่ได้เล่นสมมติแบบอิสระมีพฤติกรรมทางสังคมด้านการแบ่งปันแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการเล่นสมมติแบบกึ่งชี้แนะกับเด็กปฐมวัยที่ได้เล่นสมมติแบบอิสระมีพฤติกรรมทางสังคมด้านการช่วยเหลือแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการเล่นสมมติแบบกึ่งชี้แนะกับเด็กปฐมวัยที่ได้เล่นสมมติแบบอิสระมีพฤติกรรมทางสังคมด้านความร่วมมือแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อังคณา กลสินันท์ (2539 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลการจัดประสบการณ์จากการละเล่นพื้นบ้านภาคกลาง เพื่อพัฒนาคุณธรรมด้านความซื่อสัตย์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

โรงเรียนทับกวาง จังหวัดสระบุรี จำนวน 30 คนผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาคุณธรรมด้านความซื่อสัตย์ของกลุ่มตัวอย่างก่อนเรียนสูงกว่าหลังเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อนันท์ ทะยอมใหม่ (2540 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการละเล่นของเด็กอำเภอเมือง นครราชสีมา พบว่า คุณค่าการละเล่นมีทั้งทางตรงและทางอ้อม ทางตรงคือเด็กได้รับความสนุกสนานและความเพลิดเพลินบันเทิงใจได้ผ่อนคลายอารมณ์ รู้สึกเป็นอิสระมีชีวิตชีวา ทางอ้อมคือส่งเสริมทางด้านร่างกายช่วยให้ร่างกายแข็งแรงส่งเสริมด้านสติปัญญา ช่วยให้เด็กมีจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์การละเล่นมีคุณค่าทางการศึกษา เพราะเด็กมีการแลกเปลี่ยนวิธีการเล่นระหว่างกัน ส่วนคุณค่าทางสังคมเป็นการฝึกเด็กให้รู้การยอมรับซึ่งกันและกัน เป็นการปลูกฝังนิสัยที่ดีให้แก่เด็ก นอกจากนี้การละเล่นของเด็กสะท้อนให้เห็นวัฒนธรรมของผู้เล่น ซึ่งพิจารณาจากเด็กนำเอาวัสดุจากธรรมชาติมาประกอบเป็นอุปกรณ์การเล่น และการละเล่นส่วนใหญ่ที่ปรากฏยังเป็นการละเล่นคล้ายของเดิมจึงถือได้ว่ามีส่วนสำคัญในการสืบทอดวัฒนธรรมด้านการละเล่นในสังคม

บุปผา พรหมสร (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นเกมกลางแจ้งและกิจกรรมการเล่นเครื่องเล่นสนาม ผลการศึกษา พบว่า

1. เด็กปฐมวัย ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นเกมกลางแจ้ง มีความสามารถในการแก้ปัญหาหลังการทดลองสูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่รับ .01
2. เด็กปฐมวัย ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นเครื่องเล่นสนาม มีความสามารถในการแก้ปัญหาหลังการทดลองสูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่รับ .01
3. เด็กปฐมวัย ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นเกมกลางแจ้งและเด็กปฐมวัย ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นเครื่องเล่นสนาม มีความสามารถในการแก้ปัญหาหลังการทดลองแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ละมุน ชัชวาล (2543 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัย เรื่อง ผลของการจัดกิจกรรมการละเล่นพื้นบ้านของไทยประกอบคำถามปลายเปิดที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย โดยศึกษากับเด็กชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2543 โรงเรียนบ้านโนนป่าขวาง จังหวัดเลย จำนวน 30 คน ผลการศึกษา พบว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการละเล่นพื้นบ้านของไทยประกอบคำถามปลายเปิดกับประกอบคำถามอิสระ มีความคิดสร้างสรรค์แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01 โดยเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการละเล่นพื้นบ้านของไทยประกอบคำถามปลายเปิด มีคะแนนเฉลี่ยความคิดสร้างสรรค์สูง

กว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านของไทยประกอบคำถามปลายเปิดกับประกอบคำถามอิสระ

รุจิรา กี่สวัสดิ์คอน (2543 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูกับความพร้อมทางการเรียนของนักเรียนชั้นอนุบาล 1 ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความพร้อมทางการเรียนและความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย แบบเข้มงวดกวดขันและแบบปล่อยปละละเลย กับความพร้อมทางการเรียน 3 ด้าน คือ ด้านร่างกายสติปัญญา อารมณ์และสังคม ของนักเรียนชั้นอนุบาล 1 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยขอนแก่น จำนวน 168 คน พบว่า นักเรียนชั้นอนุบาล 1 โดยส่วนรวมและจำแนกตามวิธี การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยและแบบเข้มงวดกวดขัน เด็กมีความพร้อมทางการเรียนโดยรวมและรายด้าน 3 ด้านคือ ด้านร่างกาย สติปัญญาและด้านอารมณ์กับสังคมอยู่ในระดับมาก ส่วนเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย มีความพร้อมทางการเรียน 2 ด้าน คือ ความพร้อมด้านสติปัญญาและความด้านอารมณ์สังคมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนความพร้อมด้านร่างกายอยู่ในระดับมาก จึงสรุปได้ว่า การพัฒนาความพร้อมของนักเรียนระดับปฐมวัยไม่ใช่ว่าหน้าที่ของครูผู้สอนเพียงฝ่ายเดียว ผู้ปกครองเป็นอีกบุคคลหนึ่งที่มีความสำคัญในการส่งเสริมให้นักเรียนมีความพร้อมในด้านต่าง ๆ เช่นกัน

เทิดศักดิ์ สุพันธ์ (2544 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาแบบประเมินเชาวน์อารมณ์ โดยใช้กิจกรรมเกมสำหรับนักเรียนระดับปฐมวัย ซึ่งประเมินเชาวน์อารมณ์อยู่ 9 ลักษณะและเกมที่ใช้ในการประเมินคือเกมรอง ซึ่งมีกฎกติกาไม่ซับซ้อน จำนวน 13 เกม ผลการวิจัย พบว่า เกมที่ใช้เป็นสื่อในการดำเนินกิจกรรมและประเมินเชาวน์อารมณ์ที่ได้พัฒนาขึ้นสามารถช่วยทำให้การประเมินได้ชัดเจนสอดคล้องกับสมมติฐาน ที่เป็นคุณลักษณะเชาวน์อารมณ์ 6 คุณลักษณะคือ ความซื่อสัตย์ การรักษาระเบียบวินัย ความสามารถในการรอคอย ความสามารถในการสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีกับบุคคลอื่น การแสดงอารมณ์ต่อบุคคลอื่น ได้อย่างเหมาะสมและการสร้างความสนุกสนานให้เกิดขึ้นกับตนเองและ

สงบ สัพโส (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมทางสังคมด้านความเอื้อเฟื้อและด้านความมีระเบียบวินัยของเด็กปฐมวัย ที่ได้รับการจัดกิจกรรมเกมการศึกษาเป็นรายกลุ่ม เป็นรายบุคคลและการจัดกิจกรรมการสอนตามปกติ โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 โรงเรียนบ้านห้วยเกิ้ง (วัดนาเสรีราษฎร์บำรุง) สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี จำนวน 45 คนแล้วแบ่งเป็นกลุ่ม ๆ ละ 45 คน ซึ่งคัดเลือกมาโดยการใช้แบบสังเกตพฤติกรรมสังคมคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ แผนการจัด

ประสบการณ์เกมการศึกษา เกมการศึกษาที่สอดคล้องกับพฤติกรรมทางสังคม แบบสังคม พฤติกรรมทางสังคม มีค่าความเชื่อมั่น 0.93 และแบบวัดพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.87 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ t – test และ One – way ANOVA ผลการวิจัยพบว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมเกมการศึกษารายกลุ่ม รายบุคคล และกลุ่มที่ได้รับการสอนปกติมีพฤติกรรมทางสังคมด้านความเอื้อเฟื้อและความมีระเบียบวินัย สูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยกลุ่มที่ได้รับการจัดกิจกรรมเกมการศึกษารายกลุ่มที่มีผลต่อพฤติกรรมทางสังคมด้านความเอื้อเฟื้อและความมีระเบียบวินัย สูงกว่านักเรียนกลุ่มอื่น

วีระพงษ์ บุญประจักษ์ (2545 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัย เรื่องการจัดประสบการณ์การเล่นพื้นบ้านไทยที่มีผลต่อพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย โดยศึกษากับนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2544 โรงเรียนศิริรัถย์วิทยา แขวงบुकคโล เขตธนบุรี จำนวน 10 คน ผลการศึกษา พบว่า เด็กปฐมวัย ก่อนจัดประสบการณ์และระหว่างการจัดประสบการณ์การเล่นพื้นบ้านไทยในแต่ละช่วงสัปดาห์ มีพฤติกรรมทางสังคมโดยเฉลี่ยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 เมื่อวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงระหว่างช่วงสัปดาห์ พบว่า คะแนนพฤติกรรมทางสังคมโดยเฉลี่ยรวมมีการเปลี่ยนแปลงในทางที่เพิ่มขึ้นตลอดช่วงเวลา 8 สัปดาห์ และเมื่อวิเคราะห์คะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยเป็นรายด้าน ได้แก่ ความร่วมมือ ความเห็นอกเห็นใจ ช่วยเหลือแบ่งปัน พบว่า คะแนนพฤติกรรมทางสังคมทั้ง 3 ด้าน มีการเปลี่ยนแปลงไปในลักษณะที่สอดคล้องกับการวิเคราะห์แบบคะแนนรวมทั้งหมด ซึ่งเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

8.2 งานวิจัยต่างประเทศ

สมิท (สุภา สุขวิบูลย์. 2539 : 23 ; อ้างอิงมาจาก Smith.1977 : 87 – 88) ได้ศึกษาพฤติกรรมการเล่นสังคมการชกตนเองเป็นศูนย์กลางของเด็กอายุ 3-7 ปี โดยใช้แบบทดสอบที่ปรับปรุงมาจาก ฟลาวเวล และคนอื่น ๆ (สุภา สุขวิบูลย์. 2539 : 23 ; อ้างอิงมาจาก Flavell and other . 1968) จำนวน 10 ฉบับและเครื่องมือวัดการเข้าสังคมโดยพัฒนามาจากแบบวัดของ ฮาโร และแวกเลอร์ (สุภา สุขวิบูลย์. 2539 : 23 ; อ้างอิงมาจาก Yarrow and Waxler. 1976) ผลปรากฏว่า พฤติกรรมการเล่นสังคมจะมีความสัมพันธ์กับการชกตนเองเป็นศูนย์กลางซึ่งบุคคลที่จะเข้าสังคมได้คตินั้นจะต้องมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่สังคมต้องการ

โรทไลน์ และเบรท (บุปผา พรหมศร. 2542 : 54 ; อ้างอิงมาจาก Rothlein and Brett.1984 : 23) ได้ทำการสัมภาษณ์เด็กที่มีอายุ 2 - 6 ขวบ จำนวน 103 คน ผู้ปกครองจำนวน 73 คนและครูเตรียมอนุบาลจำนวน 60 คนเกี่ยวกับการรับรู้ในการเล่น ผลการสัมภาษณ์พบว่า เด็กชอบการเล่นละครกลางแจ้ง บล็อก และการวาดเขียน ผู้ปกครองส่วนมากมีความคิดเห็นว่าการเล่นเป็นความสนุกสนาน และมีเวลาเล่นกับลูก ส่วนครูมีความเห็นว่า การเล่น คือ การเรียนรู้และการค้นพบ

แลน โคลส (Lanclos.1999. Abstract) ได้ศึกษาการแสดงออกด้านการละเล่นของเด็ก ๆที่มีความแตกต่างทางศาสนา ระดับสติปัญญา และสภาพแวดล้อมทางสังคม โดยศึกษากับเด็ก 5 กลุ่ม ในโรงเรียนประถมศึกษา แยกเป็นกลุ่ม โปรเตสแตนต์ 2 กลุ่ม กลุ่มคาทอลิก 2 กลุ่ม และอีก 1 กลุ่มเป็นแบบรวม ในเมืองเบสพาส คอนเนตทิคัตของไอร์แลนด์ ซึ่งการละเล่นของเด็กจะแสดงให้เห็นถึงทิศทางการคิดต่อสร้างความสัมพันธ์กันของเด็ก ๆ โดยไม่ต้องมีแบบแผนหรือการปกครองเข้ามาเกี่ยวข้อง

เอกสารรายงานการวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งหมด ล้วนแล้วแต่มีแนวทางและวิธีการในการส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์ - จิตใจและสังคมตลอดจนเป็นการส่งเสริมคุณลักษณะตามวัยให้กับเด็กปฐมวัยทั้งสิ้น การละเล่นที่บ้านจึงเป็นกิจกรรมที่น่าสนใจมีความแปลกใหม่ที่ผู้วิจัยนำมาใช้ในการพัฒนาแผนการจัดประสบการณ์ และนำมาสร้างเป็นนวัตกรรมเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางอารมณ์ - จิตใจและสังคมให้กับนักเรียนระดับปฐมวัย ที่ตนเองทำการสอน ทั้งนี้ผู้วิจัยได้มุ่งเน้นการใช้แผนการจัดประสบการณ์แล้ว จะได้ทดสอบและประเมินผู้เรียนตามเกณฑ์มาตรฐานคุณลักษณะตามวัย (คุณลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์) ตามหลักสูตรการศึกษาระดับปฐมวัย พุทธศักราช 2546 ด้วยการนำเครื่องมือวิจัยมาทำการวัดและประเมินผลผู้เรียน แล้ววิเคราะห์ข้อมูลเพื่อสรุปผลการศึกษาวិจัยต่อไป